



Vlaanderen
is zorgzaam samenleven

Jaarverslag 2022

Zorgzaam samenleven

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Karine Moykens
Secretaris-generaal
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Koning Albert II-laan 35 bus 30
1030 Brussel

Samenstelling

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Afdeling Communicatie en Informatie

Productcoördinatie en vormgeving

Afdeling Communicatie en Informatie – Team Communicatie

Uitgave

Maart 2023

INHOUD

VOORWOORD	KARINE MOYKENS, SECRETARIS-GENERAAL	5
1	ACTIEVE OPENBAARHEID	6
1.1.1	Technische infrastructuur	7
1.1.2	Inspectierapporten en inspectieverslagen	7
1.1.3	Het verdere traject	7
2	EENZAAMHEIDSPAN	9
2.1.1	Risicofactoren	10
2.1.2	Een transversaal plan	10
2.1.3	Drie pijlers	10
3	GRO ZORGADDENDUM ALS DUURZAAMHEIDSinSTRUMENT VOOR DE ZORGSECTOR	12
3.1.1	Toekomstgericht bouwen	13
3.1.2	Addendum Zorg	13
4	HET DEPARTEMENT ONDERSTEUNT VERENIGINGEN WAAR ARMEN HET WOORD NEMEN	15
4.1.1	Ondersteuning	16
5	HET DEPARTEMENT WVG IS EEN BAANBREKENDE WERKGEVER	18
5.1.1	Onderweg	19
5.1.2	Mentaliteitswijziging	19
6	INZETTEN OP DE EERSTE DUIZEND DAGEN IS INZETTEN OP EEN GOEDE TOEKOMST	20
6.1.1	Veerkracht verhogen	21
7	WERK- EN ZORGTRAJECTEN	22
7.1.1	Geïntegreerd Breed Onthaal	23
7.1.2	Gegevensoverdracht	23
7.1.3	Sociale economie en welzijn	23
8	VLAANDEREN HELPT OEKRAÏNE	25
8.1.1	Krachten bundelen	26
8.1.2	Onzekere toekomst	26
9	GREEN DEAL DUURZAME ZORG	28
9.1.1	Inspiratie uit Nederland	29
9.1.2	Symposium Green Deal Duurzame Zorg	29
10	DE SOCIALE KAART	30
10.1.1	Samenwerking met zorgraden	30
10.1.2	Gedeelde verantwoordelijkheid	31
10.1.3	De toekomst van de Sociale Kaart	31

11	ZORGZAME BUURTEN	32
11.1.1	Drie pijlers	33
11.1.2	Buurtanalyses en veranderingstheorieën	33
11.1.3	Ondersteuning en verduurzaming	34
12	KWALITEITSHANDBOEK VENTILATIE	35
12.1.1	Corona als versneller	35
12.1.2	Ventilatiescans	36
13	SOCIAALWERKCONFERENTIE	37
13.1.1	Ontmoeting, verbinding en diversiteit	37
13.1.2	Kernboodschappen	38
13.1.3	Europese sociaalwerkconferentie in 2024	38
14	ZORGINSPECTIE	40
14.1.1	Ondersteuning medewerkers	40
14.1.2	Audit	41
14.1.3	Parlementaire onderzoekscommissie	41
14.1.4	Never waste a good crisis	42

VOORWOORD KARINE MOYKENS, SECRETARIS-GENERAAL

Goedendag iedereen.

We zijn opnieuw toe aan de publicatie van een jaarverslag. En een jaarverslag heeft natuurlijk prioritair tot doel om ook aan u duidelijk te maken waaraan wij onze middelen gaan besteden, onze middelen, uw belastinggeld. En dat we dat op een efficiënte manier kunnen doen en efficiënt betekent voor ons dat we dat niet alleen kunnen doen. We werken samen, we smeden duurzame samenwerkingsverbanden, we werken samen met partners om eigenlijk te gaan werken aan een warm en een zorgzaam Vlaanderen.

2022 was opnieuw een turbulent jaar. De COVID-crisis is wel wat meer op de achtergrond verdwenen maar heeft plaats gemaakt voor een nieuwe crisis want met de uitbraak van de oorlog in Oekraïne kregen we ook een stroom aan ontheemden die naar ons land kwamen en ook daar hebben wij vanuit Welzijn, Volksgezondheid en Gezin onze verantwoordelijkheid opgenomen om mee te werken aan een goede en degelijke opvang voor deze mensen. En het betekent ook dat we natuurlijk moeten gaan kijken naar de toekomst want het betekent dat we nieuwe crisissen zoveel als mogelijk proberen te vermijden en dan denk ik onder meer aan een klimaatcrisis. Inzetten op preventie betekent ook inzetten op duurzaamheid en op het klimaatplan. En wij hebben dat bijvoorbeeld gedaan door mee te werken samen met de collega's van het Departement Omgeving aan de Green Deal Zorg: een project dat op 15 maart is getekend en waar wij vooral ook al onze zorgvoorzieningen willen sensibiliseren en motiveren om de nodige acties te nemen in de richting van een duurzame zorg. En daarnaast ben ik toch wel trots om u te mogen zeggen dat wij als werkgever de award gewonnen hebben van Baanbrekende Werkgever. Dat betekent dat wij zelf ook actief inzetten op een duurzame mobiliteit en op een mensgericht personeelsbeleid.

We mogen ook niet vergeten dat 2022 gekenmerkt werd door een crisis in de kinderopvang en dat had zeker ook impact op ons departement en vooral dan bij onze Zorginspectie. Na het overlijden van een kindje in een kinderdagverblijf was het natuurlijk alle hens aan dek om aan te tonen via welke processen heel dit verhaal wordt opgevolgd en nadien wordt gehandhaafd. Samen met de collega's van Opgroeien hebben we onze schouders gezet onder dit verhaal om daar een goede boodschap te kunnen brengen en ook aan te tonen dat het niet alleen maar kommer en kwel is in de kinderopvang. Maar gelukkig zijn er ook positieve zaken die zich vorig jaar hebben afgespeeld. Ik denk dan bijvoorbeeld aan enkele projecten waar we echt wel hebben aangetoond hoe warm, hoe verbindend Vlaanderen ook kan zijn. Denk maar aan de Zorgzame Buurten of aan de nieuwe erkenningen voor verenigingen waar armen het woord nemen, maar ook aan het eerste eenzaamheidsplan dat werd gerealiseerd. U merkt het, ons jaarverslag bevat heel veel boeiende verhalen en ook tal van cijfers. Ook verhalen waarin we samen gaan met het Agentschap Zorg en Gezondheid, het agentschap waar ons departement in 2023 mee zal fusioneren. Ik nodig u dan ook heel graag uit om kennis te nemen van ons jaarverslag en bij deze wens ik u alvast heel veel leesplezier.

1 ACTIEVE OPENBAARHEID

Tijdens inspectiebezoeken gaat Zorginspectie na of voorzieningen de nodige kwaliteit van zorg bieden. De bevindingen van die bezoeken komen terecht in een inspectieverslag. Verschillende inspectieverslagen van onder andere voorzieningen in de geestelijke gezondheidszorg, jeugdhulp en ziekenhuizen kon je al eenvoudig opzoeken op de website van Zorginspectie. In 2022 werden ook de inspectieverslagen van woonzorgcentra en inspectierapporten van de kinderopvang online geplaatst. Jimmy Swalens en Kevin De Gruyter van Zorginspectie lichten deze verandering toe.



Jimmy Swalens en Kevin De Gruyter

“De inspectieverslagen en -rapporten zijn een essentieel stukje van de puzzel”

“Met het openbaar maken van inspectieverslagen kiezen we resoluut voor transparantie”, begint Jimmy Swalens, teamverantwoordelijke ouderenzorg bij Zorginspectie. “Zorginspectie kent een lange voorgeschiedenis van actieve openbaarheid. Al in 2015 begonnen we met het openbaar maken van inspectieverslagen van ziekenhuizen. De jaren erna volgden andere sectoren. In 2019 hebben we besloten om een traject op te starten om de inspectieverslagen van woonzorgcentra actief openbaar te maken. De coronapandemie zorgde voor een vertraging maar dankzij de inspanningen van onze medewerkers en de sector stonden de inspectieverslagen vanaf maart 2022 online.”

“Ook voor de kinderopvang stond actieve openbaarheid al langer op de planning”, verklaart Kevin De Gruyter, medewerker bij Zorginspectie. “Door de aanbevelingen van de parlementaire

onderzoekscommissie rond veiligheid in de kinderopvang, raakte de discussie in een stroomversnelling en werd de datum vastgelegd op 19 december 2022.”

1.1.1 Technische infrastructuur

“Vlaanderen telt 825 woonzorgcentra. Met de openbaarmaking van de inspectieverslagen van woonzorgcentra zouden we voor de eerste keer grote aantallen verslagen online plaatsen. In onze zoektocht naar de geschikte technische infrastructuur om dit proces te automatiseren zijn we uiteindelijk uitgekomen bij de databank CoBRHA Viewer”, vertelt Jimmy Swalens. “We hebben onze werkwijze verfijnd waarbij we vier principes naar voren geschoven hebben: objectief, informatief, afgestemd en transparant.

Met ruim 7.000 kinderopvangverblijven in Vlaanderen was het project rond actieve openbaarheid bij kinderopvang nog grootschaliger. Bovendien koos Zorginspectie ervoor om hier de inspectierapporten openbaar te maken, en niet de volledige inspectieverslagen. “Deze keuze voor inspectierapporten vergde heel wat sleutelen aan het systeem”, voegt Kevin De Gruyter toe. “Een bijkomende moeilijkheid is dat Modular 1.0 – het ICT-platform van Zorginspectie– verouderd is en Modular 2.0 nog in ontwikkeling is. We werkten dus in twee verschillende systemen. Een systeem dat op zijn einde loopt en waar niet zo veel aanpassingen meer mogelijk zijn en een systeem waar veel mogelijkheden zijn, maar dat technologisch nog niet helemaal op punt staat.”

1.1.2 Inspectierapporten en inspectieverslagen

Er waren verschillende redenen voor de keuze voor inspectierapporten. “Inspectierapporten bevatten dezelfde basisinformatie als het inspectieverslag, maar enkel de essentie wordt behouden. Kinderopvang in Vlaanderen is vaak erg kleinschalig georganiseerd, waardoor veel beschrijvingen te herleiden zijn tot één persoon. Zulke privacygevoelige gegevens kunnen we juridisch gezien niet zomaar publiceren”, legt Kevin uit. “Bovendien zijn inspectieverslagen niet eenvoudig om te lezen voor een buitenstaander. Het zijn bestuurlijke documenten, geschreven voor zorgorganisaties en de overheid, niet voor burgers. Om de gebruiker echt centraal te plaatsen, hebben we gekozen voor een meer leesbaar en toegankelijk inspectierapport.”

“Bij de lancering van zowel de inspectieverslagen van de woonzorgcentra als de inspectierapporten van de kinderopvang, merkten we dat zowel de media als burgers dit heel snel oppikten. Er is dus duidelijk veel interesse in. We proberen onze bevindingen zo goed mogelijk te duiden, maar uiteindelijk vormen inspectieverslagen en -rapporten slechts één stukje van de puzzel. We willen deze verslagen en rapporten vooral aanreiken als een instrument op basis waarvan de burger in gesprek kan gaan met de voorziening”, licht Jimmy Swalens toe.

1.1.3 Het verdere traject

Op 19 december zijn de eerste inspectierapporten van de kinderopvang online verschenen, maar daarmee is het project zeker niet afgerond. “Na 6 maanden volgt een eerste evaluatie met de sector en kunnen we zien hoe we dit eventueel kunnen bijsturen op basis van de vragen en de noden die er zijn en eventueel ook op basis van de technische mogelijkheden die Modular 2 op dat moment biedt. Bovendien is het de bedoeling dat op termijn de hele handhavingsketen online openbaar wordt gemaakt”, vertelt Kevin De Gruyter. Zo werkt het

agentschap Opgroeien momenteel aan het [openbaar maken van de handhavingsmaatregelen](#). Die zullen in de loop van 2023 online terug te vinden zijn.

“De burger is niet enkel geïnteresseerd in de inspectieverslagen en -rapporten, maar ook wat er hierna mee gebeurt”, vult Jimmy Swalens aan. “Onze doelstelling van toezichthouding is om de kwaliteit van zorg te verbeteren door voorzieningen een spiegel voor te houden, zodat ze zien op welke vlakken ze goed bezig zijn en waar er verbetering nodig is. Het inspectieverslag geeft de voorziening de mogelijkheid om verbetertrajecten op te starten en hierover te communiceren met zijn gebruikers, terwijl de functionele entiteit dit gebruikt om verbetertrajecten op te volgen en waar nodig handhavend op te treden. Het vervolg van het inspectieverslag en -rapport wordt vooral duidelijk in het handhavingstraject, wat het afgelopen jaar nog buiten de scope van het project viel. In de toekomst kunnen we hier hopelijk samen met de functionele entiteiten verder aan werken.”

2 EENZAAMHEIDSPLAN

Met de lancering van het eerste eenzaamheidsplan, maakt de Vlaamse Regering werk van de strijd tegen eenzaamheid. Anne Van Der Gucht, beleidsmedewerker bij het team Beleid en Lise Switsers, onderzoeker bij Thomas More Hogeschool, lichten toe.



Anne Van Der Gucht en Lise Switsers

“Eenzaamheid kan iedereen overkomen in elke levensfase”

“Eenzaamheid is een subjectief gevoel van een tekortkoming in je sociale relaties. Iedereen voelt zich wel eens eenzaam en op zich hoeft dit ook geen probleem te zijn. Normaal gezien gaan deze gevoelens voorbij. Maar langdurige, chronische eenzaamheid is wel degelijk nefast”, begint Lise Switsers.

“We onderscheiden verschillende vormen van eenzaamheid. Terwijl sociale eenzaamheid verwijst naar het aantal contacten, gaat emotionele eenzaamheid meer over de kwaliteit van je sociale relaties en het gemis van verbinding en hechte relaties. Existentiële eenzaamheid is een nieuwer begrip en gaat over het gemis van zingeving en een doel in je leven. Iedereen ervaart eenzaamheid anders en dat maakt het ook zo complex.”

“Die complexiteit maakt ook dat eenzaamheid erg moeilijk te meten is”, vult Anne Van Der Gucht aan. “Lang concentreerde onderzoek naar eenzaamheid zich voornamelijk op ouderen. De coronapandemie heeft ook andere doelgroepen in beeld gebracht. Zo bleek dat ook veel jongeren worstelden met eenzaamheidsgevoelens.” Lise Switsers beaamt dit. “In die zin

heeft corona het onderzoek naar eenzaamheid opengetrokken, waardoor we er nu met een bredere blik naar kijken.”

2.1.1 Risicofactoren

Uit verschillende onderzoeken uit het voorjaar van 2021 blijkt dat de eenzaamheid in Vlaanderen vrij hoog is. Afhankelijk van de vraagstelling zegt zo'n 45 tot 59% zich soms, meestal of altijd eenzaam te voelen. “Bij eenzaamheid spreken we eerder over risicofactoren dan over oorzaken. Er zijn verschillende individuele factoren die een rol kunnen spelen: een meer timide persoonlijkheid, zwakkere sociale vaardigheden of een slechte gezondheid kunnen je meer vatbaar maken voor eenzaamheid”, vertelt Anne Van Der Gucht.

“Ook financiële problemen of sociale netwerken die wegvallen verhogen de kans op eenzaamheid. Vaak is het ook niet helemaal duidelijk wat juist oorzaak en wat gevolg is. Eén van de meer structurele oorzaken van eenzaamheid is de toenemende individualisering in de maatschappij, waarbij de sociale verbinding begint af te brokkelen. Eigenlijk kan eenzaamheid iedereen overkomen in elke levensfase.”

2.1.2 Een transversaal plan

Hoewel corona mentaal welzijn en de eenzaamheidsproblematiek meer naar de voorgrond bracht, stond eenzaamheid aanpakken al langer op de agenda van de Vlaamse Regering. “In 2019 keurde het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie betreffende de aanpak van eenzaamheid in Vlaanderen goed. Die resolutie doet enkele aanbevelingen om eenzaamheid in Vlaanderen in kaart te brengen en aan te pakken. Ook werd in het regeerakkoord vermeld dat we engagementen zouden opnemen rond eenzaamheid”, vertelt Anne Van Der Gucht.

“Daarom hebben we het eenzaamheidsplan opgesteld voor de ganse Vlaamse overheid, waarbij ook andere beleidsdomeinen engagementen opnemen. Het plan bevat ook een aantal aanbevelingen van de resolutie, zoals sensibilisering rond eenzaamheid, het verzamelen van goede praktijken en gebruik maken van sociale-impactobligaties (SIO's) om vernieuwende initiatieven te stimuleren. We betrekken ook het lokale niveau: via lerende netwerken gaat de Vereniging van Vlaamse en Gemeenten (VVSG) ervoor zorgen dat lokale besturen van elkaar kunnen leren en elkaar gaan inspireren. Zo hopen we op Vlaams niveau ook te weten te komen wat werkt en wat niet, en welke extra ondersteuning er nog nodig is.”

2.1.3 Drie pijlers

Het eenzaamheidsplan is opgebouwd rond drie belangrijke pijlers: de bewustwording rond eenzaamheid vergroten, investeren in Zorgzame Buurten en het delen van goede praktijken. “Op eenzaamheid rust nog altijd een groot taboe. Het is een complexe problematiek, waar mensen niet graag mee naar buiten komen”, legt Anne Van Der Gucht uit. “Als overheid hebben we de plicht om de bewustwording rond eenzaamheid aan te wakkeren, zodat meer mensen hier oog voor hebben. We willen eenzaamheid meer bespreekbaar maken.”

“In de aanpak van sociale eenzaamheid kunnen Zorgzame Buurten een belangrijke rol spelen. In een Zorgzame Buurt zijn er tal van vrijwilligers en verenigingen die een rol kunnen spelen in de strijd tegen eenzaamheid en gepast kunnen reageren op signalen van vereenzaming. We geloven sterk in een buurtwerking, die mensen gaat verbinden en laat ontmoeten. Ook het

lokale beleid kan hier een belangrijke faciliterende rol spelen. Zij staan immers het dichtst bij de burger.”

De derde pijler draait rond het verzamelen en delen van goede praktijken. Hier speelt de Thomas More Hogeschool een belangrijke rol. “In opdracht van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin gaan we vanuit Thomas More het Vlaamse landschap screenen naar eenzaamheidsinitiatieven”, legt Lise Switsers uit. “Op die manier willen we kennis rond goede praktijken in Vlaanderen opbouwen en bundelen om in de toekomst nog beter te kunnen inzetten op de aanpak en preventie van eenzaamheid.”

“We hopen dat deze studie ons inzicht kan bieden in de werkzame elementen van bepaalde interventies en we een duidelijk beeld krijgen van wat er allemaal leeft in Vlaanderen. Zo komen we hopelijk te weten welke doelgroepen we wel of niet bereiken en welke aanpak werkt tegen welke soort eenzaamheid. Het is de bedoeling dat de al aanwezige goede praktijken inspirerend werken voor anderen”, besluit Anne Van Der Gucht.

3 GRO ZORGADDENDUM ALS DUURZAAMHEIDSINSTRUMENT VOOR DE ZORGSECTOR

Via een brede waaier aan duurzaamheidsaspecten en principes biedt het GRO-instrument de handvatten om de duurzaamheid van bouwprojecten te meten en te vergroten. GRO, wat? VIPA gebruikt het duurzaamheidsinstrument GRO voor projecten die in aanmerking komen voor subsidies. De bestaande GRO wordt aangevuld met een addendum Zorg, zodat het ook toegepast kan worden voor zorg- en welzijnsgebouwen. Jolien Vervloet, bouwtechnisch adviseur bij VIPA, geeft meer uitleg over het instrument en de specifieke eigenschappen van het nieuwe addendum.



Jolien Vervloet

“Duurzaamheid gaat veel verder dan warmtepompen en zonnepanelen; het is vooral kijken naar de toekomst”

GRO is, in tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden, geen afkorting van iets. Het is een Noorse meisjesnaam en betekent ‘groei’. Het duurzaamheidsinstrument werd genoemd naar de Noorse ex-premier Gro Harlem Brundtland, die voorzitter was van de VN-commissie ‘World Commission on Environment and Development’. In 1987 bracht ze het rapport ‘Our Common Future’ uit en legde zo de definitie van duurzaamheid vast.

“GRO is oorspronkelijk ontwikkeld door het Facilitair Bedrijf”, legt Jolien uit. “Zij hebben dat opgericht in het kader van hun eigen aanbestedingen om kantoorgebouwen binnen de Vlaamse overheid ofwel nieuw te bouwen of aan te kopen of te huren. Vanuit VIPA zijn we dat

gaan gebruiken als inspiratiebron om onze oude duurzaamheidscriteria, die al zeer gedateerd waren en niet meer strookten met de huidige tendensen, een update te geven.” De ambitie was er om zorginfrastructuur op een duurzame manier te gaan ontwikkelen om zo tot duurzame zorginstellingen te komen. “We willen hiermee voorzieningen een lijst aanreiken die hen stap voor stap door duurzaamheidsaspecten loodst en hen inspiratie geeft om zelf tot een duurzaam gebouw te kunnen komen.”

3.1.1 Toekomstgericht bouwen

Maar hoe kom je juist tot zo een ‘duurzaam gebouw’? Door zonnepanelen op het dak te leggen? “Wanneer mensen het woordje ‘duurzaamheid’ horen, denken ze meteen aan hernieuwbare energie, zonnepanelen, warmtepompen en dergelijke. Dat maakt er natuurlijk ook deel van uit maar duurzaamheid gaat veel verder dan dat”, licht Jolien toe. “Je moet bijvoorbeeld ook nadenken over de locatie van je project. Kan je daar makkelijk geraken met het openbaar vervoer? Waar ga je de voetpaden leggen? Gescheiden van het gemotoriseerd verkeer zodat die niet met elkaar in conflict komen of er gewoon naast? Hoe ga je de omgeving vergroenen? Hoe ga je de biodiversiteit op die locatie stimuleren?”, aldus Vervloet. “Ook dat behoort allemaal tot het concept ‘duurzaamheid’.”

En daar blijft het zelfs niet bij. De kunst zit hem in zo te bouwen dat een bepaalde infrastructuur door de jaren heen makkelijk kan omgevormd worden voor andere doeleinden. “Stel, nu is het plan om een gebouw als woongelegenheden te gebruiken voor 10 personen met een handicap. Maar binnen 20 à 30 jaar stopt die voorziening ermee en wil een andere organisatie er bijvoorbeeld een voorziening voor jeugdhulp van maken. Dan betekent dat er nu al moet gekeken worden hoe we dat gaan faciliteren. We gaan het gebouw niet zo ontwerpen dat alles al vaststaat. In plaats daarvan gaan we bijvoorbeeld lichte invulwanden gebruiken die we later ook gemakkelijk opnieuw kunnen afbreken zodat de ruimte aan een nieuwe invulling kan voldoen.”

3.1.2 Addendum Zorg

GRO is dus een handig instrument om duurzaamheid in gebouwen te optimaliseren, al is er een klein detail: GRO is initieel vooral gericht op kantoorgebouwen; een plek waar mensen van 9u tot 17u zitten, maar niet overnachten of langdurig verblijven. Daarom werd het bestaande GRO aangevuld met een addendum Zorg, zodat het ook toegepast kan worden voor specifieke zorg- en welzijnsgebouwen. “Een kantoorgebouw staat toch ver af van wat een zorginstelling is en dat zorgt ervoor dat andere aspecten van duurzaamheid belangrijker worden”, licht Jolien toe. “Zeker als we kijken naar zorginstellingen met langdurig verblijf. Als je op kantoor geen buitenruimte hebt waar je af en toe eens kan gaan zitten, is dat minder belangrijk dan in een verblijf waarin bijvoorbeeld personen met een handicap 24 op 24 moeten zijn. Zij hebben daar wel echt nood aan.”

Maar in het nieuwe GRO Zorgaddendum was er eigenlijk nog weinig focus op de toegankelijkheid, die toch voor zorginstellingen van extreem belang is. Hiervoor startte VIPA een onderzoeksopdracht in samenwerking met INTER, het Vlaams expertisecentrum toegankelijkheid. De criteria van toegankelijkheid werden, in eerste instantie enkel voor ziekenhuizen, onder de loep genomen. “Een kamer in een hospitalisatieafdeling, welke afmetingen moet die hebben? Welke afmetingen zijn er minimaal nodig voor een mindervalide persoon om zich op een adequate manier te kunnen verplaatsen? INTER heeft daar een checklist voor ontwikkeld waarbij er bepaalde voorwaarden worden opgelegd zodat een

ontwerper van in het begin weet wat er nu eigenlijk verwacht wordt op vlak van integrale toegankelijkheid”, legt Jolien uit. “Het is de bedoeling om dat dit jaar verder te ontwikkelen voor de andere sectoren, dus ook voor kinderdagverblijven, voor jeugdhulp, enzovoorts.”

Voorlopig is het GRO Zorgaddendum dus nog niet in werking en zitten de duurzaamheidscriteria van VIPA momenteel in een overgangsfase. “Het onderzoek van het GRO Zorgaddendum werd eind vorig jaar opgeleverd dus de documenten zijn er allemaal en staan ook ter beschikking op onze website maar het is nog geen verplichting om ermee te werken”, aldus Jolien Vervloet. “Alle voorzieningen die al graag informatie hebben en de documenten willen inkijken, kunnen dat allemaal wel al vinden op de website.” Het plan is om de uitrol van het GRO Zorgaddendum te laten samenvallen met de Intergewestelijke GRO die er ook zit aan te komen in 2024. “We gaan de huidige periode gebruiken om te evalueren hoe voorzieningen die huidige duurzaamheidscriteria ervaren en of dat we daar ook lessen uit kunnen trekken naar gebruiksvriendelijkheid en tijdsbesteding toe. Het uiteindelijke doel is om tegen 2050 naar klimaatneutrale gebouwen te gaan, zoals ook VEKA, het Vlaams Energie en Klimaat Agentschap, ook vooropstelt.”

4 HET DEPARTEMENT ONDERSTEUNT VERENIGINGEN WAAR ARMEN HET WOORD NEMEN

Om de participatie van mensen in armoede aan het beleid te verzekeren, erkent en subsidieert Vlaanderen sinds 2009 verenigingen waar armen het woord nemen. In het voorjaar besliste de Vlaamse regering om hun aantal op te trekken van 52 tot 58. Begin december 2022 maakte minister Dalle bekend welke verenigingen een erkenning en bijhorende subsidiëring ontvangen. Frank Van den Branden, beleidscoördinator armoedebestrijding bij de afdeling Welzijn en Samenleving en Hilde de Nil, inspecteur-coach bij Zorginspectie, geven meer uitleg.



Hilde de Nil en Frank Van den Branden

"We proberen niet alleen het dossier op te volgen, maar ook de verenigingen actief te ondersteunen vanuit onze rol"

Een belangrijke mijlpaal voor armoedebestrijding in Vlaanderen is het Vlaams Armoedebestrijdingsdecreet van 2003. In dit decreet staat participatie centraal. Om die participatie te bereiken, ging de Vlaamse overheid in 2009 over tot erkenning en subsidiëring van verenigingen waar armen het woord nemen. "Deze verenigingen hebben als hoofdplicht om vanuit de ervaringen van mensen in armoede het beleid, het middenveld en de maatschappij te sensibiliseren rond armoede en hierover in dialoog te gaan", legt Frank uit. "Het zijn organisaties waar mensen in armoede zelf centraal staan. Ze werken volgens 6 criteria: armen samenbrengen in groep, armen het woord geven, werken aan de

maatschappelijke emancipatie van armen, werken aan maatschappelijke structuren, vormingsactiviteiten en de dialoog organiseren en armen blijven zoeken”, vertelt Frank.

Het aantal erkende verenigingen waar armen het woord nemen is ondertussen gegroeid tot 58. “Vanaf dit jaar zijn ook Compagnie & Co in Lommel, Uit het Niets in Vilvoorde, Kinderfonds De Tondeldoos in Dendermonde, Doucheflux in Anderlecht, Het Vonkje in Beringen, Jong Gent in Actie in Gent en VLOS in Sint-Niklaas erkend en ontvangen zij subsidies”, vertelt Frank. Om erkend en gesubsidieerd te worden, moeten de verenigingen aan enkele voorwaarden voldoen. Zorginspectie controleert of alles goed verloopt: “Wij stellen een aantal belangrijke vragen over de zagezegde voorwaardenscheppende thema’s”, legt Hilde uit. “Dat zijn zaken zoals personeel en infrastructuur, waarover er geen bepalingen staan in de regelgeving maar die er wel moeten zijn om de erkenningsvoorwaarden die wel in de regelgeving staan te kunnen garanderen. Daarnaast kijken we uiteraard of ze voldoen aan die zes criteria. Vooraleer een nieuwe vereniging wordt erkend en gesubsidieerd, wordt gekeken naar ons inspectieverslag en het dossier bij de afdeling Welzijn en Samenleving”, vertelt Hilde.

Op basis van de ervaringen en verhalen van de mensen in de verenigingen, werken de organisaties rond een bepaald beleidsthema. Daarin is de beleidsparticipatie van mensen in armoede zelf net heel belangrijk, benadrukt Frank meermaals. Hoewel de meeste maatregelen goed bedoeld zijn, hebben ze vaak toch niet altijd het juiste effect: “Dat heeft verschillende redenen. Dat kan uiteraard gaan over juridische aspecten of te weinig budget. Maar vaak heeft het te maken met het niet genoeg kennen van de oorzaken van armoede en de manier waarop mensen in armoede naar maatregelen kijken of welke drempels ze ervaren. Mensen die in armoede leven vinden het soms al eng om een brief te openen uit angst dat het weer een rekening zal zijn en dus wordt die brief dicht gelaten of weggegooid”, vertelt Frank. “Maar zoiets kan je alleen maar weten door met die mensen zélf in gesprek te gaan.” Ook Hilde wijst op de meerwaarde van een ervaringsdeskundige in huis te hebben: “Vaak nemen een professionele medewerker en een persoon in armoede samen in duo een thema op. Dan gaan ze bijvoorbeeld naar een school om te praten over leven in armoede of trekken ze naar de gemeente om een specifiek probleem aan te kaarten.”

4.1.1 Ondersteuning

Want armoede is meer dan een gebrek aan inkomen: het is tegelijk een uitsluiting op verschillende levensdomeinen. Een lage scholingsgraad, een laag inkomen, slechte huisvesting, gezondheidsproblemen en sociaal isolement komen vaak samen voor en versterken elkaar. In verenigingen waar armen het woord nemen, krijgen personen in armoede een stem. Letterlijk, want er worden heel wat creatieve oplossingen bedacht om mogelijk communicatieve problemen op te lossen: “Er is een duidelijk verband tussen armoede en migratieachtergrond. Niet iedereen in elke vereniging spreekt dezelfde taal. Er worden wel cursussen Nederlands gegeven maar je kan natuurlijk niet wachten met hun inbreng tot ze perfect Nederlands kunnen. Dan wordt er met pictogrammen gewerkt of met andere methodieken, stellingspellen of dergelijke. Het is de bedoeling dat zoveel mogelijk mensen betrokken worden, dus dan moet je daar als vereniging creatief mee omgaan”, benadrukt Frank.

In hun werking kunnen de organisaties altijd rekenen op ondersteuning van het departement. Naast de dossieropvolging wordt er ook meer op werkbezoek gegaan om de verenigingen beter te leren kennen. “We willen niet de verre administratie in Brussel zijn, maar ook beschikbaar zijn voor vragen waar de verenigingen mee kampen. De voorbije jaren contacteerden we de verenigingen vaak alleen als er grote problemen waren. We merken nu

wel dat positieve feedback krijgen ook wordt geapprecieerd door hen”, vertelt Frank. “De verenigingen steken heel veel tijd in die verslagen”, vult Hilde aan. “Ze vinden het dan ook fijn dat ze weten dat hun verslagen worden gelezen en dat hun werk gewaardeerd wordt.”

5 HET DEPARTEMENT WVG IS EEN BAANBREKENDE WERKGEVER

De Lijn, Antwerp Management School en Jobat lanceerden in 2020 samen het charter Baanbrekende Werkgever. Dit charter geeft organisaties een kader en extra stimulans om het hybride werken en de nieuwe mobiliteit te verankeren in een beleid waarbij de medewerker centraal staat. In 2022 deed ons departement mee aan het project om zo zelf een ‘baanbrekende werkgever’ te worden. Maar wat betekent dat nu en wat moet je daar juist voor doen? Falke Mortier, organisatieanalist bij de Afdeling HRO van het departement, geeft meer uitleg.



Falke Mortier

“De focus ligt op het uitwisselen van kennis rond de drie pijlers van Baanbrekende Werkgever: ‘minder onderweg’, ‘slimmer en groener onderweg’ en ‘mensgericht hybride werken’”

“Als overheid stonden we al ver op het gebied van hybride werken maar vooral onze werkverplaatsingen kunnen nog verbeteren.”

Met dat idee werd een werkgroep samengesteld waarin twee doelen voorop werden gesteld: minder onderweg zijn en slimmer en groener onderweg zijn. Dat is nodig, want naast het Baanbrekende Werkgever-verhaal ligt er nog een andere grote uitdaging op tafel: “Voor alle entiteiten binnen de Vlaamse overheid moeten we binnen een aantal jaren een CO2- reductie van 55% behalen”, legt Falke uit. “Dat ligt vast in een klimaatplan en dat is een heel dwingend iets waar we niets aan kunnen veranderen, we moeten dat doen.” Net voor Falke in dienst trad

bij het departement, bekeek haar afdelingshoofd op welke manier we die gigantische uitdaging zouden kunnen aanpakken. “Het moest vooral een verhaal zijn dat we samen bouwen”, zegt Falke. “Wij kunnen daar vanuit HR en O wel een plan voor uitschrijven maar als dat haaks staat op hoe de afdelingen hun dagelijkse opdrachten moeten uitvoeren, heeft dat geen zin.” Daardoor is het verhaal van Baanbrekende Werkgever in het vizier gekomen. “Baanbrekende Werkgever heeft vooral als doel om organisaties die met dezelfde uitdagingen worden geconfronteerd samen rond de tafel te brengen en van elkaar te leren.”

5.1.1 Onderweg

Sally Swaans en Thomas Feys moeten voor hun job als inspecteur bij Zorginspectie en bouwtechnisch adviseur bij VIPA heel Vlaanderen doorkruisen. Een ‘groene en slimme’ manier vinden om zich naar een locatie te verplaatsen, is niet altijd even eenvoudig. “Daarom is het is belangrijk dat VIPA en Zorginspectie mee rond de tafel zitten, want het is in die afdelingen dat de meeste kilometers worden gereden vandaag”, licht Falke toe.

Voor Sally ondervindt vaak nog moeilijkheden om op een duurzame manier naar een inspectie te gaan. “Het is allemaal doenbaar als je dicht bij een station moet zijn, maar als dat niet zo is ben je vaak heel lang onderweg”, vertelt ze. “Dan is het gemakkelijker om snel de auto te nemen, ook al heb ik een speed pedelec in mijn garage staan.”

5.1.2 Mentaliteitswijziging

In het actieplan dat werd opgesteld, wordt dan ook vooral ingezet op een mentaliteitswijziging. Het is niet de bedoeling dat er strikte regels gaan worden opgelegd maar dat het bewustzijn qua alternatieve vervoersmiddelen wordt vergroot. “Het is inderdaad een mindset die je moet creëren”, beaamt Sally. “Ik denk dat het een kwestie is van meerdere alternatieven, die er vaak al zijn, makkelijker en laagdrempelig aan te kunnen bieden. Vaak is de wil er al wel maar ontbreekt net dat ene kleine stapje om er echt aan te werken.”

“Er is zeker al een cultuurverschuiving gebeurd op macroniveau”, vult Thomas haar aan. “Het is ook gewoon veel efficiënter om in de eigen regio plaatsbezoeken of inspecties te doen, maar vaak gaat dat niet wegens personeelstekort”, vertelt hij. “Maar toch. Als we bij VIPA nu een dossier binnen krijgen, kijken we eerst waar het gebouw is gelegen en dan bepalen we welke adviseur ernaartoe gaat. Dat kan natuurlijk niet altijd, maar het helpt zeker wel om het aantal kilometers te beperken.”

“We hebben voor ons actieplan bekeken welke stappen we kunnen nemen zonder dat we inboeten op de kwaliteit van onze dienstverlening”, zegt Falke. “Op 1 december kregen we het beeldje van ‘Baanbrekende Werkgever’ maar sinds toen is het werk voor ons pas echt gestart. 2023 gaat het jaar worden van mensen mee te krijgen in het verhaal en de denkwijze van groene en duurzame mobiliteit. We zijn daarmee begonnen in het kader van Baanbrekende Werkgever, maar uiteindelijk willen we daar zelf - los van het project - mee verder gaan.”

6 INZETTEN OP DE EERSTE DUIZEND DAGEN IS INZETTEN OP EEN GOEDE TOEKOMST

Het prille ouderschap is niet altijd rozengeur en maneschijn. Eén vrouw op de vijf ervaart ernstige stress tijdens of net na de zwangerschap en dat kan gevolgen hebben voor het hele gezin. Maar vooral het kind is kwetsbaar. Bea Van Den Bergh van het Team Kennis doet al 40 jaar onderzoek naar de gevolgen van stress en angst bij moeders voor hun baby en kwam tot opmerkelijke vaststellingen. Met haar inzicht en kennis gaat ze aan slag om via het departement ouders zo goed mogelijk te ondersteunen.



Bea Van Den Bergh

“De eerste duizend levensdagen – dat is de periode van de conceptie tot de tweede verjaardag – zijn heel bepalend voor het verdere leven”

Zwangerschap en geboorte zijn voor de moeder een periode van grote veranderingen, zowel fysiek als mentaal. Het hoeft volgens Van Den Bergh dan ook niet te verbazen dat vrouwen net dan een hogere kans hebben om stress en angst te ontwikkelen. “Moeders van wie de werksituatie bijvoorbeeld onzeker is, die kampen met relationele problemen of die net een overlijden te verwerken kregen, lopen nog meer risico. Socio-economische en situationele factoren zijn dus mee bepalend.”

Die stress die de moeder ervaart, heeft een rechtstreekse invloed op de ontwikkeling van de baby in de buik. “Als de moeder tijdens de zwangerschap veel en langdurig stress heeft, hebben we wetenschappelijk kunnen vaststellen dat het brein van het kind iets anders ontwikkelt en

ook andere biologische processen minder optimaal verlopen. Dat heeft gevolgen zowel op korte als lange termijn. In de eerste levensjaren merken we dat die kinderen prikkelbaar zijn: ze huilen veel, slapen moeilijk in, eten moeilijk. We noemen dat regulatieproblemen”, legt Bea uit. “De effecten op lange termijn zien we pas jaren later. Zo kan de ontwikkeling van ADHD een gevolg zijn. Maar ook leerproblemen, depressie en een hogere stressgevoeligheid worden ermee in verband gebracht. Er kan van alles misgaan met ons stresssysteem. Ofwel reageert het te weinig, ofwel te veel. En beide situaties zijn eigenlijk niet goed.”

6.1.1 Veerkracht verhogen

De afgelopen jaren is er veel aandacht besteed aan wat teveel stress doet. Maar minstens even belangrijk is hoe je ermee omgaat. Uit onderzoek blijkt dat als een moeder stress en angst goed opvangt, de negatieve gevolgen voor het kind beperkt blijven. “Na de geboorte zal de moeder de manier waarop ze omgaat met stress ook doorgeven aan haar kind”, zegt Van Den Bergh. Ze ijvert er dan ook voor om toekomstige en jonge ouders meer te ondersteunen. “We moeten hen veerkrachtiger maken zodat ze beter met veranderingen en tegenslagen kunnen omgaan. We kunnen hun zelfzorg stimuleren en ervoor zorgen dat ze met een realistisch beeld naar het ouderschap toeleven. Dat zijn maar enkele manieren om hun weerbaarheid te verhogen.”

Veerkracht verhogen bij moeders kan op verschillende manieren. Een daarvan is door de Centering Pregnancy methodiek. “Dat zijn groepsactiviteiten met vrouwen die allemaal ongeveer even ver zijn in hun zwangerschap. Die groep komt een aantal keer samen en krijgt informatie over de zwangerschap, de bevalling en wat er daarna staat te wachten”, vertelt Bea. “Maar het unieke aan Centering Pregnancy is de groepsdynamiek: alle vrouwen hebben hun eigen inbreng en ondersteunen elkaar. Die groepsessies hebben dus een welomschreven methodiek en worden al in een aantal Huizen van het Kind gegeven.”

De Vlaamse overheid is ervan overtuigd dat er aandacht moet zijn voor de mentale gezondheid van jonge ouders en investeert daar ook in. Daarom werd het Vlaams Expertisenetwerk Perinatale Mentale Gezondheid opgericht, als onderdeel van het project Perinatale Mentale Gezondheid. Dat netwerk legt vanuit de praktijk de noden en wensen bloot rond mentale gezondheidszorg voor toekomstige en jonge gezinnen. “Het Vlaams Expertise netwerk Perinatale Mentale Gezondheid heeft, op vraag van voormalig Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Wouter Beke, een rapport uitgeschreven met aanbevelingen tot Vlaamse visie en prioriteiten ter ondersteuning van Perinatale Mentale Gezondheid”, vertelt Bea. “Dit rapport vormt de basis voor de verdere uitwerking van een duurzaam Vlaams beleid ter ondersteuning van de mentale gezondheid van jonge gezinnen. Er zijn al heel wat stappen gezet maar we zien dat doorverwijzen nog niet altijd even vlot verloopt. Het is te versnipperd, er is geen algemeen overzicht. Zelfs mensen in de zorg weten niet goed wat er allemaal bestaat. Daarom is het belangrijk om het hele ondersteuningsnetwerk in kaart te brengen.” Van Den Bergh stelt voor om zorgtrajecten zo uit te bouwen dat elke zorgverlener vanaf de nulde tot de derde lijn mee is in het verhaal van een moeder: “Een zwangere vrouw heeft contact met de gynaecoloog en de huisarts, die in het beste geval doorheen de zwangerschap altijd dezelfde is, maar dat is niet altijd zo. Dan bevalt ze en heeft ze contact met de pediater. Door in te zetten op zorgtrajecten willen we ondermeer dat de kennis tussen de zorgverleners wordt doorgegeven zodat de vrouw niet altijd opnieuw haar verhaal moet doen”, licht Bea toe. “Er is heel wat werk ingekropen van veel mensen om scenario’s voor zorgtrajecten op punt te stellen.”

7 WERK- EN ZORGTRAJECTEN

Het vernieuwde decreet over de werk- en zorgtrajecten zorgt voor meer activeringstrajecten. Ook de onthaaltrajecten krijgen meer aandacht. Loes Houthuys en Joke Sannen van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin vinden het vernieuwde decreet een belangrijk signaal. De samenleving blijft inzetten op deze doelgroep.



Joke Sannen en Loes Houthuys

“Samenwerking tussen de beleidsdomeinen is cruciaal”

Heel wat mensen willen een job, maar slagen daar omwille van een zorg- of welzijnsprobleem niet in. De werk- en zorgtrajecten zorgen voor een aanbod op maat, waarin werk en zorg goed gecombineerd worden. Zo krijgt iedereen toch de kans om actief te zijn en stappen te zetten naar een betaalde job of naar een nuttige bezigheid. Dit alles is geregeld in een recent vernieuwd decreet. “Het oorspronkelijk decreet kwam tot stand mede op vraag van de sector”, vertelt Loes Houthuys, beleidsmedewerker bij de Afdeling Beleidsontwikkeling. “Er was al heel wat arbeidszorg, maar nog niet in een goed afgebakend regelgevend kader. Het gaat hier om mensen met zware zorg- en welzijnsproblematieken die ver van de arbeidsmarkt verwijderd zijn. Het is belangrijk dat zij de kans krijgen om ook deel te nemen aan de samenleving en eventueel door te stromen naar betaald werk.” De trajecten nemen verschillende vormen aan: activeringstrajecten, arbeidsmatige activiteiten en onthaaltrajecten via het Geïntegreerd Breed Onthaal.

7.1.1 Geïntegreerd Breed Onthaal

De vernieuwingen in het decreet zorgen voor een beter aanbod binnen de trajecten. Daarbij werd er rekening gehouden met de evaluatie-onderzoeken van Viona (Vlaams Interuniversitair Onderzoeksnetwork Arbeidsmarkttrapporing) en het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, en met verwachtingen vanuit de sector. “De basis bleef hetzelfde”, aldus Joke Sannen, teamverantwoordelijke van het Team Lokaal Sociaal Beleid van de Afdeling Welzijn en Samenleving. “Er werd al nauw samengewerkt met VDAB in de activeringstrajecten en arbeidsmatige activiteiten, maar soms waren er geen oplossingen voor mensen via deze tewerkstellingstrajecten. Deze mensen krijgen een ‘advies welzijn’ omdat ze door een zorg- of welzijnsproblematiek op korte of middellange termijn niet (meer) betaald aan de slag kunnen.” Het vernieuwde decreet biedt hiervoor een kader en regelt de toeleiding van VDAB naar de kernpartners van het Geïntegreerd Breed Onthaal. “Omdat activeringstrajecten of arbeidsmatige activiteiten niet altijd voor iedereen haalbaar zijn, zijn er ook de onthaaltrajecten bij het Geïntegreerd Breed Onthaal (GBO). Het GBO is een samenwerkingsverband tussen het OCMW, het centrum voor algemeen welzijnswerk (CAW) en de diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen (DMW). Het GBO heeft als doel onderbescherming tegen te gaan en de toegankelijkheid naar de hulpverlening te verhogen.”

Mensen met een advies ‘welzijn’ worden zo georiënteerd naar het gepaste hulpverleningsaanbod. “Het doel is om kwetsbare mensen te helpen, zodat ze al hun rechten op vlak van onderwijs of huisvesting voldoende kunnen opnemen”, zegt Joke. “Het is een vrijwillig traject dat volledig losstaat van tewerkstelling, wat de mogelijkheid biedt om de problemen op het vlak van welzijn aan te pakken en te zorgen voor een stabiele levenssituatie.”

7.1.2 Gegevensoverdracht

“VDAB is een heel interessante partner om mee samen te werken, maar het is geen zorgvoorziening”, beaamt Loes. “VDAB volgt mensen op die uitkeringsgerechtigd zijn, maar niet iedereen zit er op de juiste plek door bepaalde welzijns- en zorgproblemen. Het grote voordeel van GBO is dat zij niet op één levensdomein focussen. Zo kan er heel gericht doorverwezen worden.”

Door de vernieuwingen in het decreet zullen gegevens vlotter uitgewisseld kunnen worden tussen verschillende werk- en zorgactoren, rekening houdend met de privacywetgeving. “Door de gegevensoverdracht van VDAB naar GBO-kernpartners kunnen zij proactief contact opnemen met de mensen die tot de doelgroep behoren”, legt Joke uit. “Er staat in het vernieuwde decreet ook opgesomd welke gegevens precies doorgegeven mogen worden en welke niet. Gegevens gaan van VDAB naar de GBO-partners, en niet omgekeerd. VDAB geeft dan aan dat er in een dossier welzijnsgerichte aspecten een rol spelen waarvoor zij niet bevoegd zijn.”

7.1.3 Sociale economie en welzijn

Loes en Joke zijn erg tevreden over het vernieuwde decreet, al is er altijd ruimte voor verbetering. “We hebben nu arbeidsmatige activiteiten in de sociale economie en arbeidsmatige activiteiten in het kader van het gezondheids- en welzijnsbeleid. Die zijn nog niet sterk genoeg aan elkaar gekoppeld, maar dat kunnen we in de toekomst nog verbeteren”, zegt Loes.

Een geslaagd nieuw decreet dus, al was de totstandkoming niet altijd even eenvoudig. “Dit is geen verhaal van Joke en ikzelf, dit is het verhaal van een hele grote groep mensen die hier hun schouders onder hebben gezet”, vertelt Loes. “Het Departement WVG werkte onder andere ook samen met het Departement Werk en Sociale Economie. Het was een heel intens traject met veel mensen uit verschillende afdelingen en beleidsdomeinen. Dat maakte het soms complex, maar ook heel interessant.” “Nu het vernieuwde decreet er is, moet het toegepast worden in de sectoren”, vult Joke haar aan. “Dit zal goed gecommuniceerd moeten worden naar de sectoren. Zij zijn tenslotte degenen die dit systeem doen slagen.”

8 VLAANDEREN HELPT OEKRAÏNE

Sinds 24 februari 2022 is het oorlog in Oekraïne. Dat bracht een stroom aan ontheemden richting Europa op gang. Voor een aantal van hen vormen Vlaanderen en Brussel een (tijdelijk) eindstation. Ze krijgen hier een veilig onderkomen, begeleiding en ondersteuning. Ons departement droeg haar steentje bij om de vluchtelingenuitdaging in goede banen te leiden. Marijke Enghien, afdelingshoofd van de afdeling Welzijn en Samenleving, en Ellen Van Driessche, beleidsmedewerker, blikken terug op een bewogen jaar en kijken voorzichtig naar de toekomst.



Ellen Van Driessche en Marijke Enghien

“Het moeilijkste is de onzekerheid; niemand weet hoe lang de oorlog in Oekraïne nog zal duren of hoeveel mensen nog naar hier zullen komen”

Op 7 maart 2022 richtte de Vlaamse Regering de Taskforce Oekraïne op om alles in goede banen te leiden. Deze taskforce is samengesteld uit vertegenwoordigers van alle relevante Vlaamse beleidsdomeinen. De focus van de Taskforce ligt op de coördinatie van de opvang en de dienstverlening aan de tijdelijk ontheemden. Dat vereist een nauwe samenwerking tussen onder meer de beleidsdomeinen Wonen, Integratie & Inburgering, Onderwijs, Werk en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG). “Binnen ons beleidsdomein zijn we vrij snel gaan samenzitten met het kabinet en de minister bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de verschillende agentschappen”, legt Marijke uit. “Zo konden we nagaan wat de noden en behoeften zijn die onder de bevoegdheid van WVG vallen en wat daarvan de impact is op onze sectoren. We willen er immers voor zorgen dat onze sectoren de extra hulpvragen aankunnen.” De Taskforce heeft ook de bedoeling om het lokale aanbod in kaart te brengen. “We behouden

een overzicht over alle maatregelen die binnen Vlaanderen genomen werden en ontsluiten deze informatie voor de lokale besturen”, zegt Marijke.

8.1.1 Krachten bundelen

“Er werd heel hard gewerkt om de mensen op de vlucht uit Oekraïne zo goed en zo snel mogelijk op te vangen, ook binnen ons beleidsdomein”, aldus Marijke. “Via onder andere de Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW), de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) Opgroeien en Jeugdhulp, het Agentschap Uitbetaling Groeipakket en het Agentschap Zorg en Gezondheid werd heel wat dienstverlening aangeboden op vlak van welzijn en gezondheid. Maar enkel door onze krachten te bundelen, kunnen we een goede ondersteuning en hulp bieden aan de mensen op de vlucht uit Oekraïne en hun sociale omgeving.” Vooral Ellen, die sinds juni 2022 aan de slag is als beleidsmedewerker in het departement, werkt nauw samen met andere beleidsdomeinen in de werkgroep beleidscoördinatie. “Ik bied ondersteuning voor een snelle en efficiënte afstemming binnen het beleidsdomein WVG, maar ik werk ook samen met de andere betrokken beleidsdomeinen.”

Om de twee weken zitten ze samen met de verschillende beleidsdomeinen om expertise uit te wisselen en gezamenlijke antwoorden te formuleren op nieuwe uitdagingen die zich stellen: “Nu onderzoeken we bijvoorbeeld volop hoe we de tijdelijk ontheemden kunnen toeleiden naar werk”, licht Ellen toe. “Het Departement Werk en Sociale Economie werkt daarvoor een voorstel uit, maar wij bespreken dat binnen de werkgroep beleidscoördinatie en vullen daar dan op aan. Vanuit ons departement kijken we wat we vanuit onze bevoegdheden kunnen bijdragen.”

8.1.2 Onzekere toekomst

Maar het is en blijft natuurlijk een crisis en dat betekent dat je heel flexibel moet zijn en snel moet kunnen schakelen: “Je moet echt werken op maat van de mensen”, legt Marijke uit. “De collega’s van het Agentschap Inburgering en Integratie hebben snel zicht op de vragen en de noden waar mensen mee zitten en brengen die kennis ook mee in de werkgroep beleidscoördinatie. Dat zorgt ervoor dat wij heel snel kunnen bekijken hoe ons hulpaanbod daarop moet aansluiten.”

Op een jaar tijd is er al veel veranderd, beseffen Marijke en Ellen, en ook de toekomst is nog onzeker: “We gaan altijd geconfronteerd worden met nieuwe problemen en nieuwe situaties. Maar ik moet zeggen dat de samenwerking met de verschillende partners heel goed verloopt. We hebben ook al lof gekregen van de andere Gemeenschappen over de manier waarop we de crisis hebben aangepakt en hoe snel we hebben geschakeld, dat is natuurlijk fijn om te horen. Maar binnen de Taskforce blijven we de situatie continu opvolgen en liggen meerdere plannen op tafel voor verschillende mogelijke scenario’s”, vertelt Marijke. “Het statuut van ontheemden is verlengd tot maart 2024, dat betekent dat mensen nog langer hier gaan blijven of dat er nog meer mensen komen als de situatie daar escaleert. We bekijken nu, op basis van onze cijfers, welke sectoren we verder moeten blijven versterken.”

Het is een intensief traject geweest en het vroeg van iedereen die betrokken was extra inspanning. “Ook andere collega’s van het departement werkten mee in de werkgroepen en onze secretaris-generaal Karine Moykens zat zelf in de Taskforce”, vertelt Marijke. “Maar we mogen ook de gewone burger niet vergeten die vanaf het begin al zeer loyaal was om een opvangplek te bieden aan iemand op de vlucht. Dat is toch iets mooi dat is voortgekomen uit

zo een triest verhaal”, vult Ellen aan. “Het toont de grote solidariteit die er is als mensen in nood zijn,” sluit Marijke bij, “en dat is dan toch een boodschap van hoop.”

9 GREEN DEAL DUURZAME ZORG

Op 15 maart 2023 ging de Green Deal Duurzame Zorg van start met een kick-off moment in Kortrijk. Hannah Bohez van VIPA en Sofie Desmet van de afdeling Beleidsontwikkeling leggen uit waar deze Green Deal Duurzame Zorg precies voor staat en waarom deze zo belangrijk is.



Sofie Desmet en Hannah Bohez

“Als je wil inzetten op preventieve gezondheidszorg, moet je ook de klimaatproblematiek aanpakken”

De zorg- en welzijnssectoren vangen mee de fysieke, mentale en sociale gevolgen van de klimaatveranderingen en een vervuilde leefomgeving op. Terzelfdertijd dragen ze ook zelf bij aan deze problemen. De Green Deal Duurzame Zorg moet hier het tij helpen keren.

“Een Green Deal is een participatief project met de focus op samenwerking. Het is een vrijwillige overeenkomst tussen de overheid en bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere instanties om samen concrete stappen te zetten rond duurzaamheid”, legt Sofie uit. “De Green Deal Duurzame Zorg spitst zich specifiek toe op de zorg- en welzijnssector en concentreert zich op de thema’s klimaat en infrastructuur, gezonde en natuurlijke omgeving, (afval)water en medicijnen en afval en circulariteit.”

“Onze sectoren dragen zelf een grote verantwoordelijkheid. Samengeteld zorgt de zorgsector wereldwijd voor een enorme CO2 uitstoot, ongeveer even veel als het vijfde grootste land van uitstoters. En België is hier zeker niet de beste leerling van de klas”, vult Hannah aan. “Bovendien hebben verschillende studies aangetoond dat een groene omgeving een positief effect op onze lichamelijke en geestelijke gezondheid heeft.”

9.1.1 Inspiratie uit Nederland

Een Vlaamse Green Deal Duurzame Zorg is niet zomaar uit het niets ontstaan. Onze noorderburen gingen ons voor. Al in 2015 sloot Nederland de eerste Green Deal Duurzame Zorg. Ondertussen werken ze volop aan de derde editie. “Geïnspireerd door Nederland, stelden het Vlaams Kenniscentrum Water (VLAKWA) en VMx, de beroepsvereniging voor milieuprofessionals, de vraag naar een Vlaamse Green Deal. Het Departement Omgeving heeft toen het voortouw genomen en een aantal thema’s afgebakend. De Green Deal is een instrument dat al voor andere thema’s en sectoren is ingezet, bijvoorbeeld voor de eiwitshift, circulair aankopen, gedeelde mobiliteit... Ondertussen zijn er al dertien Green Deals op de rails gezet, waarvan de Green Deal Duurzame Zorg er één is. Begin 2022 nam het Departement WVG deze faciliterende rol over en brachten we een brede diversiteit aan actoren uit de zorg- en welzijnssector, en relevante spelers uit andere betrokken sectoren, samen om in samenspraak te bepalen waar de prioriteiten liggen. Als overheid willen we deze Green Deal faciliteren, maar de echte trekkers van het project komen grotendeels uit de sectoren zelf”, vertelt Sofie.

“De Green Deal Duurzame Zorg is geen nieuw project, maar eerder een overkoepelend kader voor initiatieven die al langer bezig zijn, maar vaak naast elkaar lopen en niet breed gekend zijn”, verduidelijkt Sofie. “Wat we nu doen, is samenwerking doorheen heel de zorg- en welzijnssectoren faciliteren en zorgen dat kennis, know-how en inspirerende voorbeelden makkelijk gedeeld kunnen worden.”

“We willen die samenwerking meer structureel inbedden in heel de organisatie, ook het management”, vult Hannah aan. “Werken aan duurzaamheid behoort misschien niet tot de corebusiness van de zorgsector, maar staat hier ook niet los van. Onderzoek van de Wereldgezondheidsorganisatie toont aan dat klimaatverandering een enorm gezondheidsrisico vormt. Als je wil inzetten op preventieve gezondheidszorg, moet je ook de klimaatproblematiek aanpakken. De twee zijn onlosmakelijk verbonden en de Green Deal Duurzame Zorg kan hier ondersteuning bij bieden.”

9.1.2 Symposium Green Deal Duurzame Zorg

“De afgelopen maanden werd de inhoud en focus samen met de sectoren afgelijnd en werd daarnaast ook draagvlak gecreëerd. Dit laatste o.a. via het symposium ‘Op weg naar de Green Deal Duurzame Zorg’ georganiseerd door VERSO in samenwerking met het Departement. Deze participatieve voorbereiding resulteerde in een charter met bijhorende inspiratietekst, waarin de gekozen thema’s, doelstellingen en een menukaart aan acties beschreven zijn. Begin januari werd de Green Deal vervolgens gelanceerd, om de oproep breed te verspreiden binnen de sectoren en organisaties de kans te geven om in te tekenen en zo samen werk te maken van een duurzame versnelling binnen de zorg- en welzijnssector. Op 15 maart is de Green Deal Duurzame Zorg dan echt van start gegaan met het kick-off moment”, vertelt Sofie. “De Green Deal Duurzame Zorg is een inspanningsverbintenis. We verwachten niet dat alles meteen perfect is, maar wel dat we uit de startblokken schieten en er echt samen werk gemaakt wordt van duurzame initiatieven gemaakt wordt.”

10 DE SOCIALE KAART

Alle zorg op één handige plek: dat is de missie van de Sociale Kaart, de databank die alle gegevens van zorgaanbieders in Vlaanderen en Brussel bundelt. In 2022 lanceerde de Sociale Kaart haar vernieuwde website. Christophe Pyra van het team Sociale Kaart en Emma De Pauw van de Zorgraad Eerstelijnszone Gent vertellen over hun samenwerking.



Christophe Pyra en Emma De Pauw

“Uiteindelijk willen we allemaal dat elke burger zo snel mogelijk bij de juiste zorg terechtkomt”

De Vlaamse Sociale Kaart wil elke burger en hulpverlener informeren over het zorgaanbod in Vlaanderen en Brussel. Het afgelopen jaar kwam de website van de vernieuwde Sociale Kaart online. “We leggen de lat zeer hoog voor onszelf en ik denk dat we heel trots mogen zijn op wat we tot stand hebben gebracht”, vertelt Christophe Pyra van het team Sociale Kaart, regio Oost-Vlaanderen. “Deze vernieuwde versie bevat niet alleen zorgvoorzieningen, maar ook gezondheidsverstrekkers. De website heeft een verbeterde zoekmotor en een nieuwe look. Bovendien maakt de Sociale Kaart nu gebruik van authentieke overheidsbronnen, waardoor gebruikers slechts één keer bepaalde gegevens moeten ingeven.”

10.1.1 Samenwerking met zorgraden

Voor de ontwikkeling en de bekendmaking van de Sociale Kaart, werken de teams van de Sociale Kaart nauw samen met de zorgraden. “Als zorgraad van de Eerstelijnszone Gent ondersteunen we de zorg- en hulpverleners in de eerste lijn van Gent. Alle zorgverleners van maatschappelijk werkers tot tandartsen zijn hierin vertegenwoordigd”, vertelt Emma De Pauw,

stafmedewerker bij Zorgraad ELZ Gent. “Op de maandelijkse vergaderingen van de zorgraad komt de Sociale Kaart regelmatig terug als onderwerp. We horen van hulpverleners dat ze het zorgaanbod niet genoeg kennen en moeilijk hun weg vinden. Het is dus zeker een thema dat leeft. We proberen dan steeds de reflex te maken om te verwijzen naar de Sociale Kaart en zoveel mogelijk de noden van de zorgpartners te capteren om op die manier te komen tot een Sociale Kaart die bruikbaar is voor hen.”

Zo drukte de zorgraad Gent alvast haar stempel op de vernieuwde Sociale Kaart. “Toen de eerste testversie van de Sociale Kaart online kwam, kregen we te horen dat deze versie eigenlijk niet bruikbaar was voor zorg- en hulpverleners. We hebben veel geleerd uit deze feedback en zijn met de verbeterpunten die ze doorgaven aan de slag gegaan”, vertelt Christophe Pyra. “Zo kan je voor de regio Gent nu ook op wijkniveau filteren en zo ontdekken welke zorg- en hulpverleners aanwezig zijn in een bepaalde wijk of buurt. Uiteindelijk weten de zorgraden het best wat er juist speelt op het werkveld en waar zorgprofessionals echt nood aan hebben.”

10.1.2 Gedeelde verantwoordelijkheid

Hoewel de Sociale Kaart gebruik maakt van authentieke overheidsbronnen, wordt van zorg- en hulpverleners verwacht dat ze hun contact- en werkingsgegevens zelf aanvullen en up-to-date houden. “We kunnen veel basisinformatie uit de authentieke bronnen halen, maar bepaalde gegevens moeten van de zorg- en hulpverleners zelf komen, bijvoorbeeld contactgegevens, openingsuren of hun website. Het is fijn dat we hier op de zorgraden kunnen rekenen als brugfiguur tussen de overheid en het werkveld”, aldus Christophe Pyra.

“De zorgraden bestaan nog niet zo lang en werden al meteen op de proef gesteld met het uitbreken van de coronacrisis. Bovendien is de eerstelijnszorgverlening momenteel enorm overbevestigd en overbelast. Hulpverleners verdrinken in het werk en zijn dus beducht voor de extra administratieve werklust die dit met zich meebrengt”, legt Emma De Pauw uit. “We moeten dus nog meer inzetten op de what’s in it for me om hulpverleners ervan te overtuigen om hier toch op in te zetten. Als zorgraad kunnen we hier een belangrijke rol spelen. Zelf zijn we alvast overtuigd van de noodzaak van een centrale databank om zorg- en hulpverlening voor iedereen toegankelijk te maken en ik denk dat het merendeel van de zorgverleners die overtuiging deelt. Want uiteindelijk willen we allemaal dat elke burger zo snel mogelijk bij de juiste zorg terechtkomt.”

10.1.3 De toekomst van de Sociale Kaart

Wat heeft de toekomst nog in petto voor de Sociale Kaart? “Ik werk al 21 jaar rond dit thema en de Sociale Kaart verandert constant. Momenteel kampen we nog met een aantal bugs op de website en werken we aan een functie waarmee je kan filteren op taal. Zo kan je zien welke artsen bijvoorbeeld ook Turks spreken”, vertelt Christophe Pyra. “Via de Sociale Kaart willen we nog meer relevante overheidsinformatie die een meerwaarde heeft voor de burger of voor hulpverleners een plaats geven. Denk bijvoorbeeld aan meer detailgegevens over woonzorgcentra”, vertelt Christophe Pyra. “Momenteel zijn we bezig met een voorbereidende analyse en schrijven we een business case uit samen met Digitaal Vlaanderen. Vanuit de overheid is er nog veel informatie die op een gemakkelijkere manier bij de burger kan geraken. De Sociale Kaart kan dan een middel zijn om deze informatie te verspreiden.”

11 ZORGZAME BUURTEN

In 2022 gingen er verspreid over heel Vlaanderen 133 projecten Zorgzame Buurten van start. Isabelle Van Vreckem, beleidsadviseur bij het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Dany Dewulf, stafmedewerker bij de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) blikken terug op het afgelopen jaar.



Isabelle Van Vreckem en Dany Dewulf

“Het huidige project loopt tot 2024, maar daarmee eindigt het verhaal van Zorgzame Buurten niet”

In het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht lanceerde toenmalig minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Wouter Beke in 2021 een projectoproep om gedurende 2 jaar minstens 100 zorgzame buurten een financiële impuls te geven. Lokale besturen, eerstelijnszones en welzijns- en zorgorganisaties dienden meer dan 150 voorstellen in. Op 1 maart 2022 werd het startschot gegeven en gingen 133 buurtprojecten aan de slag om van hun buurt een Zorgzame Buurt te maken.

Het idee achter Zorgzame Buurten past binnen de vermaatschappelijking van de zorg en de bredere beweging om laagdrempelige zorg en ondersteuning zo dicht mogelijk bij mensen te brengen. “Een Zorgzame Buurt is een buurt waarin jong en oud samenleeft, waarin iedereen zich goed voelt, waarin iedereen elkaar helpt, waarin er gewerkt wordt aan sociale cohesie en waarin iedereen de weg naar hulp vindt en krijgt”, vat Isabelle Van Vreckem samen.

Vanwege de belangrijke rol die lokale besturen spelen bij het doen slagen van Zorgzame Buurten, is de VVSG een onmisbare partner in het project. “Als stakeholder zijn we met de

VVSG actief in alle onderdelen van de projectstructuur, zowel op vlak van advisering als wetenschappelijk onderzoek”, vertelt Dany Dewulf. “De VVSG beschikt over heel veel expertise rond samenlevingsopbouw en buurtgerichte zorg. Die hebben we opgebouwd in het VVSG-leernetwerk buurtgerichte zorg, vertrekkende van de praktijkontwikkeling in steden en gemeenten. Zo hebben we acht bouwstenen voor een Zorgzame Buurt ontwikkeld, die daarna wetenschappelijk werden gevalideerd”, aldus Dany Dewulf. “Daarop hebben we vervolgens het inspiratiekader gebaseerd dat we voor de 133 projecten hebben uitgeschreven”, voegt Isabelle Van Vreckem toe.

11.1.1 Drie pijlers

Een Zorgzame Buurt bestaat uit drie pijlers: sociale netwerken van mensen lokaal versterken, het verbinden van formele en informele zorg en intersectorale samenwerking. “Mensen snakken naar ontmoeting en verbinding. Eenmaal mensen elkaar kennen, leidt dit sneller tot het ‘kleine helpen’”, legt Isabelle Van Vreckem uit. “De sociale netwerken in je buurt zorgen er dan weer voor dat je voelsprietten kweekt en je met een zorgzame blik naar je buurt kijkt, wat helpt bij de detectie van kwetsbare mensen en noden. Het is niet de bedoeling dat Zorgzame Buurten formele zorg gaan vervangen of overnemen, maar wel dat je weet dat je kan rekenen op “het kleine helpen” van een buur mocht je bijvoorbeeld onverwacht ziek worden.” Dit laatste aspect is volgens Dany Dewulf belangrijk. “Wanneer mensen uit de buurt ondervinden dat formele preventie en zorg door professionals op hen overgedragen wordt, komt hier veel weerstand tegen en zetten mensen hun hakken in het zand. Maar ze zijn wél bereid om hun buurvrouw of buurman informeel en aanvullend op professionele zorg en ondersteuning bij te staan, zoveel als ze kunnen.”

“Met Zorgzame Buurten hopen we ook lokale zorgprofessionals aan te moedigen om nog meer samen te werken”, vertelt Isabelle Van Vreckem. “Ik denk dat hier nog veel sociale winst te boeken valt. Samenwerking kost veel tijd en moeite, maar zal noodzakelijk zijn om tot echte geïntegreerde zorg te komen.”

11.1.2 Buurtanalyses en veranderingstheorieën

Als onderdeel van het traject stelden de deelnemende projecten een buurtanalyse op. “Een buurtanalyse is een instrument om verbinding te maken en een volledig beeld van de buurt te krijgen door met alle betrokkenen in gesprek te gaan”, legt Isabelle Van Vreckem uit. Volgens Dany Dewulf brachten deze buurtanalyses soms verrassende resultaten. “In de praktijk zien we vaak dat eenmaal de buurtanalyse gemaakt is, de doelstelling van het project verandert. Uit gesprekken met bewoners blijkt soms dat zij zelf andere prioriteiten of noden vooruitschuiven. Door een buurtanalyse te maken kom je te weten waar de energie en de goesting van de buurtbewoners zich juist bevinden.”

Op basis van de buurtanalyse stelden de projecten een veranderingstheorie op, die verduidelijkt welk resultaat en welke impact het project op lange termijn wil bereiken. “Uit de veranderingstheorieën kwamen heel verschillende noden naar boven”, licht Isabelle Van Vreckem toe. “Grosso modo komen die overeen met de drie pijlers van Zorgzame Buurten. Mensen nemen één van die pijlers of een combinatie ervan als startpunt.”

11.1.3 Ondersteuning en verduurzaming

“Wat we van de deelnemende projecten verwachten, is erg ambitieus”, vertelt Isabelle Van Vreckem. “Daarom zorgen we ook voor voldoende ondersteuning. Een consortium van universiteiten, hogescholen en middenveldorganisaties, gecoördineerd door de Koning Boudewijnstichting staat de projecten met raad en daad bij. Dit consortium voorziet in de vorming van experts op sleutelaspecten van Zorgzame Buurten, bijvoorbeeld hoe je een buurtanalyse maakt, maar ook hoe je aan de slag gaat met de krachten en talenten uit je buurt. Daarnaast zijn er ook coaches die samen met de deelnemers op zoek gaan naar oplossingen en aan procesbegeleiding doen. Voor heel wat denkwerk en inspiratie kunnen we ook rekenen op de stakeholders. In het stakeholdersoverleg zetelen onder andere werkgevers- en werknemersfederaties, patiënt- en cliëntorganisaties, mantelzorgorganisaties en steunpunten.”

Gelijktijdig met de projecten loopt er een wetenschappelijk onderzoek van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Zij leveren beleidsaanbevelingen ten aanzien van de Vlaamse overheid en de lokale besturen en werken aan een toolbox voor welzijns- en zorgorganisaties en lokale besturen die willen starten met Zorgzame Buurten. Deze toolbox zal gepresenteerd worden op de slotconferentie van Zorgzame Buurten op 22 april 2024. “De huidige projecten lopen tot eind februari 2024, maar daarmee eindigt het verhaal van Zorgzame Buurten niet”, vertelt Isabelle Van Vreckem. “Het is onze expliciete taak dat het niet bij die 133 projecten blijft, maar dat we gaan opschalen en zoveel mogelijk partners informeren en inspireren om ook een Zorgzame Buurt op te starten. De komende twee jaar leggen we een fundament, waar daarna verder op gebouwd kan worden. Alleen lukt dit niet, we hebben hiervoor al onze partners, stakeholders en professionals op het terrein nodig.” Ook de VVSG zal zich blijven inzetten voor de verduurzaming van Zorgzame Buurten in Vlaanderen. “In onze rol als kennis- en netwerkmakelaar zijn we bezig om alle lokale besturen, organisaties en netwerken met elkaar te verbinden om zo een netwerkorganisatie in Vlaanderen tot stand te brengen die de praktijkontwikkeling ondersteunt”, besluit Dany Dewulf.

12 KWALITEITSHANDBOEK VENTILATIE

Door de coronapandemie is het nog duidelijker geworden dat een goede ventilatie en verluchting essentieel zijn voor een gezond leefklimaat. VIPA en het Agentschap Zorg en Gezondheid werkten samen aan een kwaliteitshandboek voor ventilatie in woonzorgcentra. Sara Benoy van de afdeling Preventie bij het Agentschap Zorg en Gezondheid en Ann Beusen van VIPA geven meer uitleg.



Ann Beusen en Sara Benoy

“Het agentschap en het departement werkten samen aan een kwaliteitshandboek ventilatie: ‘we vullen elkaar mooi aan’ ”

Een goede ventilatie is belangrijk voor je gezondheid. “Door goed te ventileren, zorg je ervoor dat schadelijke stoffen uit de binnenlucht worden afgevoerd. Als je de lucht niet voldoende ververst, stapelen vocht en schadelijke stoffen zich op binnenshuis. Die stoffen kunnen tot gezondheidsproblemen leiden. Dit is extra belangrijk in een setting waar kwetsbare personen verblijven, zoals bijvoorbeeld ziekenhuizen, kinderopvanginitiatieven en woonzorgcentra”, legt Sara uit.

12.1.1 Corona als versneller

Ondanks het belang van ventilatie, stond dit thema relatief laag op de agenda van zorgvoorzieningen. “Het opmaken van een kwaliteitshandboek stond al langer op onze planning, maar de uitbraak van de pandemie heeft de timing versneld. Toen het wetenschappelijk inzicht groeide dat een slechte ventilatie één van de risicofactoren voor de

overdracht van covid was, stroomden de vragen bij ons binnen. Aangezien de impact van covid het grootst was in de woonzorgcentra, zijn we hiermee eerst aan de slag gegaan.”

“Het kwaliteitshandboek bevat tips, achtergrondinformatie en praktische richtlijnen”, vult Ann aan. “Er is ook aandacht voor de impact op de energiekost en het comfort van de bewoners. Tijdens de winter kan je bijvoorbeeld in woonzorgcentra niet gewoon alle ramen gaan openen. We merkten sterk dat de eigen kennis over ventilatiesystemen bij voorzieningen vaak tekortschoot. Door de toevoeging van een technisch luik, probeerden we aan deze vraag te voldoen.”

12.1.2 Ventilatiescans

Het kwaliteitshandboek maakt deel uit van een kwaliteitskader over ventilatie in woonzorgcentra dat Zorg en Gezondheid en VIPA samen uitwerken met het VEB (Vlaams energiebedrijf). “Bij dit kwaliteitskader hoort ook een risicoanalyse per voorziening”, licht Ann toe. “Dit gebeurt op basis van CO₂-metingen, waardoor voorzieningen zelf hun ventilatie in kader kunnen brengen. In februari hebben al 218 woonzorgcentra in Vlaanderen deze metingen uitgevoerd. Zo kregen ze een eerste indicatie of er voldoende ventilatie en verluchting is in hun ruimtes. De resultaten waren goed: 98% van de metingen lag onder de maximumwaarde van 1.200ppm.”

Wie nog meer op ventilatie wil inzetten, kan ook gebruik maken van een ventilatiescan. “Voorzieningen kunnen hier gratis een beroep doen op experts om hun ventilatiesysteem te laten doorlichten. Dit resulteert in aanbevelingen op maat van de woonzorgcentra om de kwaliteit van hun ventilatie te verbeteren en de energiekost maximaal te beperken”, vertelt Ann. “Tot nu toen zijn de ventilatiescans een succes gebleken. Van de 218 woonzorgcentra aan wie we een ventilatiescan hebben aangeboden, hebben er 217 het aanbod aanvaard. De ene weigering kwam van een woonzorgcentrum dat zou verhuizen naar een nieuwbouw.”

“Het kwaliteitshandboek is nu afgerond. De volgende stap is dat we starten met het opmaken van een leidraad die voorzieningen helpt om een ventilatieplan op maat te maken”, vertelt Sara. “Dit plan bevat de doelstellingen en een concreet plan van aanpak om de ventilatiekwaliteit te verbeteren. Je vindt er zaken terug zoals het opvolgen van de CO₂-concentraties, maatregelen specifiek voor een pandemie en maatregelen in normale toestand, eventuele investeringen op lange termijn... Het sluitstuk van het kwaliteitskader is het ventilatierapport. Die evaluatie geeft voorzieningen de mogelijkheid om bij te sturen en zo continu aan een kwaliteitsverbetering te werken.”

Volgens Sara vormen het agentschap en het departement een goede tandem. “Dit is een mooi voorbeeld van een project waarbij we onze know-how goed hebben gecombineerd. Het agentschap werkt al jaren rond binnenluchtkwaliteit en heeft hier heel wat expertise rond opgebouwd. VIPA bezit dan weer veel kennis over het technische luik van ventilatiesystemen en de infrastructuur. We vullen elkaar dus mooi aan”, besluit Sara.

13 SOCIAALWERKCONFERENTIE

Op 5 mei 2022 streek de tweede Sociaalwerkconferentie neer in Antwerpen. Sociaal werkers, vrijwilligers, ervaringsdeskundigen en gebruikers uit een veelheid van werkvelden en beleidsdomeinen kwamen samen in de Koningin Elisabethzaal en toonden dat sociaal werk ertoe doet. Kristien Verbeken, beleidsmedewerker bij de afdeling Welzijn en Samenleving en Koen Hermans, voorzitter van het Vlaams platform Sterk Sociaal Werk, stonden mee in voor de organisatie van de conferentie.



Kristien Verbeke en Koen Hermans

“Voor ons was het belangrijk dat sociaal werkers elkaar over de sectoren heen konden ontmoeten, inspireren en verbinden”

“Met deze conferentie wilden we vooral sociale professionals met elkaar verbinden en het community gevoel onder sociaal werkers aanwakkeren”, aldus Koen Hermans. “Na covid vonden we het belangrijk dat mensen elkaar opnieuw konden ontmoeten. Daarnaast wilden we mensen ook inhoudelijk inspireren, zodat deelnemers op het einde van de dag met een goed gevoel over sociaal werk naar huis zouden vertrekken.”

13.1.1 Ontmoeting, verbinding en diversiteit

“De Sociaalwerkconferentie was één van de eerste grote evenementen die na corona opnieuw kon doorgaan, wat bijdroeg aan de goede sfeer die er hing”, verklaart Kristien Verbeken. “In het programma hebben we bewust ruimte gemaakt voor netwerking en ontmoeting. Mensen genoten ervan om elkaar en elkaars werking te leren kennen door in gesprek te gaan. Voor ons

was het belangrijk dat sociaal werkers elkaar over de sectoren heen opnieuw konden ontmoeten, inspireren en verbinden.”

“Die ruimte voor ontmoeting is iets dat we hebben opgepikt uit de feedback op de eerste Sociaalwerkconferentie. Mensen vonden deze inhoudelijk erg sterk, maar misten de ontmoeting en het netwerken”, vult Koen Hermans aan.

“Een ander aandachtspunt was diversiteit, zowel op vlak van gender, leeftijd en culturele achtergrond van sprekers als op vlak van sociaalwerkpraktijken. We wilden het brede sociaal werk vertegenwoordigd zien. Daarom hebben we deze keer volop de kaart getrokken van diversiteit, zonder daarbij in te boeten op inhoud”, vertelt Koen Hermans. “Mensen kwamen met verschillende verwachtingen naar de conferentie. Sommige bezoekers wilden kennis opdoen, anderen wilden nieuwe praktijken leren kennen of mensen ontmoeten. Met ons divers programma konden we inspelen op die verschillende noden.” Kristien Verbeken beaamt dit. “Ik denk dat we er in geslaagd zijn om de juiste mensen en de juiste praktijken op te voeren om zo de brede diversiteit in zowel de samenleving als in het sociaal werk in beeld te brengen.”

13.1.2 Kernboodschappen

De Sociaalwerkconferentie pakte dit jaar uit met meer dan 50 verschillende sessies en wandelingen en meer dan 200 sprekers en helpende handen[VK2]. “Community building en verbinding creëren vinden we enorm belangrijk, maar een conferentie moet ook inhoudelijk sterk zijn. Het Vlaamse platform Sterk Sociaal Werk heeft in 2019 een actieplan Sterk Sociaal Werk opgesteld. Dit actieplan heeft een looptijd van 2020 tot 2024. We hebben het programma samengesteld op basis van de werkzaamheden die we in de eerste twee jaar van dit actieplan hebben uitgevoerd. Hier kwamen de thema’s politiserend werken, impactgedreven handelen, diversiteit, digitalisering en sociaal werk op de eerste lijn sterk naar voren”, legt Koen Hermans uit. Op basis van input van de stakeholders en praktijkwerkers hebben we het thema identiteit en positie nog aan het lijstje toegevoegd.

“Op de Sociaalwerkconferentie werden ook [vijf kernboodschappen](#) gelanceerd. Samen met een schrijfgroep en de ruimere stuurgroep hebben we een intensief traject gelopen om de kernboodschappen op papier te zetten. Net door met heel veel stakeholders voortdurend in contact te staan, hebben we die kernboodschappen kunnen vatten en brengen.”

“Door die samenwerking met de regionale platformen, de stakeholdersgroep, de stuurgroep en de werkgroep, wisten we heel goed wat er leefde op het terrein en konden we sterke sprekers aantrekken. We hebben er ook voor gekozen om niet enkel klassieke sessies aan te bieden, maar ook wandelsessies die praktijken in Antwerpen en daarbuiten toonden. Deze werden erg positief onthaald”, vertelt Koen Hermans.

13.1.3 Europese sociaalwerkconferentie in 2024

Kristien Verbeken en Koen Hermans blikken alvast vooruit naar 2024, wanneer de eerste Europese Sociaalwerkconferentie zal doorgaan in het kader van het Belgisch EU-voorzitterschap. “Ik neem vooral de geweldige sfeer mee en hoop dat we deze opnieuw kunnen capteren in 2024. In totaal konden we rekenen op meer dan 200 sprekers en helpende handen. Ik voelde bij iedereen een enorme goesting en enthousiasme om te helpen en er een succes van te maken”, vertelt Kristien. “Een conferentie voor 1.200 bezoekers op poten zetten is een heus huzarenstukje en heel wat mensen hebben achter de schermen hard gewerkt om alle puzzelstukjes in elkaar te doen passen”, valt Koen Hermans haar bij. “Maar hoe fantastisch de

conferentie ook was, uiteindelijk is het slechts een momentopname. Een van de grote uitdagingen zal zijn om de dynamiek van deze conferentie te blijven vasthouden.”

14 ZORGINSPLECTIE

Naar aanleiding van het tragisch overlijden van een baby in een kinderdagverblijf, werd in het voorjaar van 2022 een parlementaire onderzoekscommissie opgericht om de veiligheid in de Vlaamse kinderopvang te onderzoeken. Karine Moykens, secretaris-generaal van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Stef Van Eekert, afdelingshoofd Zorginspectie, vertellen hoe Zorginspectie dit woelige jaar heeft ervaren.



Stef Van Eekert en Karine Moykens

“Het afgelopen jaar zijn Zorginspectie en Opgroeien enorm naar elkaar toe gegroeid”

Op 17 februari 2022 werd Vlaanderen opgeschrikt door het overlijden van een baby, die levensgevaarlijk gewond geraakte in een kinderdagverblijf. “Het overlijden van een kind – zeker als het gaat om een onnatuurlijke dood – grijpt je altijd aan. Aangezien het gebeurde in een kinderopvang vraag je je vanuit een professionele reflex automatisch af wat daar gebeurd is en of we iets over het hoofd hebben gezien”, vertelt Karine Moykens.

14.1.1 Ondersteuning medewerkers

“Ook voor onze medewerkers was dit erg ingrijpend. Hoewel wij de eindverantwoordelijkheid dragen, zijn het de zorginspecteurs zelf die ter plaatse gaan. In het kinderdagverblijf in kwestie zijn er meerdere inspecteurs langs geweest. Voor hen is de impact nog veel groter. Ook hun collega-inspecteurs beseften dat dit evengoed had kunnen gebeuren in een voorziening die zij bezochten. Hetzelfde geldt voor de klantenbeheerders bij Opgroeien. Voor hen zijn dit levende dossiers”, vertelt Karine Moykens.

Ook in het dagelijks leven kregen de inspecteurs te maken met vragen van vrienden en familie. “Het is belangrijk dat dit niet leidt tot een verkramptheid in het professioneel handelen of het verlies van vertrouwen in hun eigen kunnen”, vult Stef Van Eekert aan. “Onze inspecteurs werkten immers onder heel moeilijke omstandigheden, met veel negatieve media-aandacht en politieke aandacht. Om hen te ondersteunen, hebben we sterk ingezet op communicatie, zijn we veel samengekomen en hebben we elke stap van de weg uitvoerig toegelicht. En het moet gezegd worden, ondanks de moeilijke werkomstandigheden is het team op een zeer flexibele en gedreven wijze de moeilijke inspectieopdrachten blijven opnemen.”

14.1.2 Audit

In nasleep van het tragisch incident lichtte Audit Vlaanderen het proces door van inspectie en handhaving bij Opgroeien en Zorginspectie in de kinderopvang voor baby's en peuters. “Deze audit stond al langer op de agenda”, legt Karine Moykens uit. “In samenspraak met Audit Vlaanderen hadden we al eerder beslist dat er in 2022 een doorlichting zou komen van een inspectieproces en omdat het aantal inspecties in de kinderopvang het grootst is binnen Zorginspectie, kozen we voor het globale proces van de kinderopvang, voor zowel de financiële als de inhoudelijke inspecties. Naar aanleiding van de tragische gebeurtenissen werd hierbij ook de handhaving bij Opgroeien mee onder de loep genomen.”

“Een belangrijke conclusie van de audit was dat onze processen *an sich* in orde zijn”, vertelt Karine Moykens. “Daarnaast legde de audit ook een aantal pijnpunten bloot. Zo is er de kwestie van menskracht. Om onze taak naar behoren uit te voeren, hebben we simpelweg meer zorginspecteurs nodig. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in de goedkeuring voor de aanwerving van 67 extra zorginspecteurs, waarvan 40 voor kinderopvang. Uit de audit bleek ook dat de informatiedoorstroming tussen Zorginspectie en Opgroeien beter moet. Ook op vlak van digitalisering is er nog werk aan de winkel om de informatie-uitwisseling op vlak van dossieropvolging vlotter te doen verlopen. Belangrijk is dat deze audit ons een basis heeft verschaft voor het actieplan dat we nu samen met Opgroeien uitvoeren.”

14.1.3 Parlementaire onderzoekscommissie

In maart kondigde het Vlaams Parlement aan een onderzoekscommissie op te starten naar veiligheid in de kinderopvang. “Van zodra we het nieuws kregen dat er een parlementaire onderzoekscommissie zou komen, hebben we ons hierop georganiseerd. Met een aantal medewerkers vormden we een taskforce onder leiding van Karine. Deze taskforce heeft bergen voorbereidend werk verricht in aanloop naar de commissie. Dit is dan geculmineerd in een presentatie van Karine voor het parlement”, vertelt Stef Van Eekert. “Dit was een belangrijk moment voor onze medewerkers en voor het team kinderopvang in het bijzonder. Zonder iets te verbloemen of te verhullen, heeft Karine haarfijn uitgelegd hoe we onze inspecties in de kinderopvang kwaliteitsvol georganiseerd en uitgevoerd hebben, maar ook waar de moeilijkheden liggen en waarom we meer personeel nodig hebben. We hebben steeds aangegeven dat we vertrouwen hebben in onze medewerkers en als de leidend ambtenaar dat dan ook aangeeft voor het parlement, straalt dit vertrouwen af op iedereen.”

Het eindrapport van de parlementaire onderzoekscommissie formuleerde 75 aanbevelingen voor Opgroeien en Zorginspectie om de veiligheid in de kinderopvang te verbeteren en zo het vertrouwen te herstellen. “De aanbevelingen lagen grotendeels in lijn met de bevindingen van Audit Vlaanderen. We hebben ook een aantal zaken zelf aangereikt, waarvan we vonden dat ze moesten gebeuren, zoals actieve openbaarheid van de inspectierapporten uit de kinderopvang,

de evaluatie van de weging van onze adviezen en de evaluatie van MeMOQ. Deze zaken waren we los van de aanbevelingen van plan aan te pakken. Voor ons was dit een bevestiging van het feit dat we de juiste keuzes gemaakt hebben”, stelt Karine Moykens.

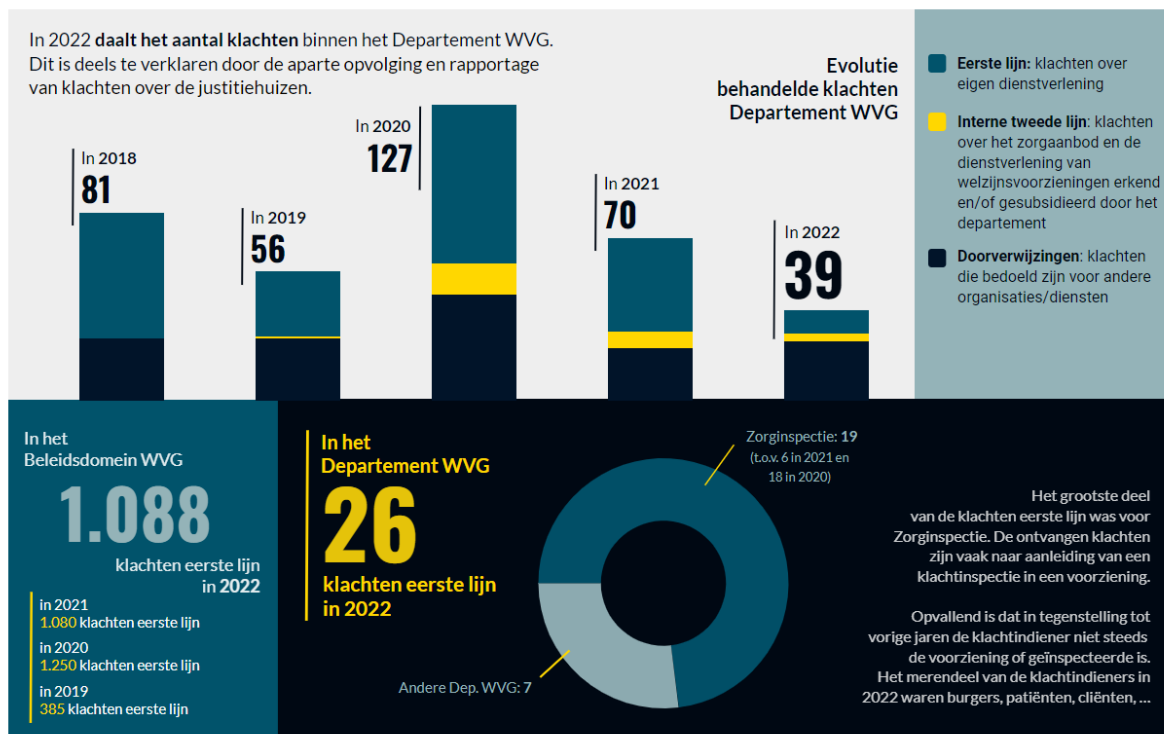
14.1.4 Never waste a good crisis

“De aanbevelingen sluiten ook nauw aan bij Zorginspectie 3.0, onze visie over hoe we de toekomst van Zorginspectie zien en de vijf opdrachten die we hier zullen opnemen”, vult Stef Van Eekert aan. “De audit en de onderzoekscommissie zijn achter de rug, maar daarmee is het werk niet gedaan. In zekere zin beginnen we nu pas echt. Samen met Opgroeien hebben we deze aanbevelingen en de bevindingen van de audit in een actieplan kinderopvang gegoten. In nauwe samenwerking en overleg met Opgroeien voeren we dit plan uit om de veiligheid en de toekomst van de kinderopvang te versterken. We kunnen onze werking enkel verbeteren als dit in tandem met Opgroeien gebeurt.”

Karine Moykens beaamt dit. “Een keten van toezicht en handhaving vergt een zeer goede samenwerking tussen de verschillende afdelingen en tussen de verschillende entiteiten. Het afgelopen jaar zijn Zorginspectie en Opgroeien naar elkaar toe gegroeid en trekken we dit verhaal samen. Ik had natuurlijk liever gehad dat deze crisis zich niet had voorgedaan, maar gelukkig hebben we de opportuniteit om onze werking te verbeteren zeker niet verspild”, besluit Karine Moykens.

Klachten Departement WVG

In 2022 daalt het aantal klachten binnen het Departement WVG. Dit is deels te verklaren door de aparte opvolging en rapportage van klachten over de justitiehuizen.



Infografiek Klachten Departement WVG

In 2022 **daalt het aantal klachten** binnen het Departement WVG. Dit is deels te verklaren door de aparte opvolging en rapportage van klachten over de justitiehuizen.

Evolutie behandelde klachten Departement WVG

	2018	2019	2020	2021	2022
Eerste lijn	27	27	46	23	26
Interne tweede lijn	0	1	13	7	3
Doorverwijzingen	54	28	68	40	10
Totaal	81	56	127	70	39

Eerste lijn: klachten over eigen dienstverlening.

Interne tweede lijn: klachten over het zorgaanbod en de dienstverlening van welzijns-voorzieningen erkend en/of gesubsidieerd door het departement.

Doorverwijzingen: klachten die bedoeld zijn voor andere organisaties/diensten.

In het **Beleidsdomein WVG: 1.088** klachten eerste lijn in 2022.

In 2021: 1.080 klachten eerste lijn.

In 2020: 1.250 klachten eerste lijn.

In 2019: 385 klachten eerste lijn.

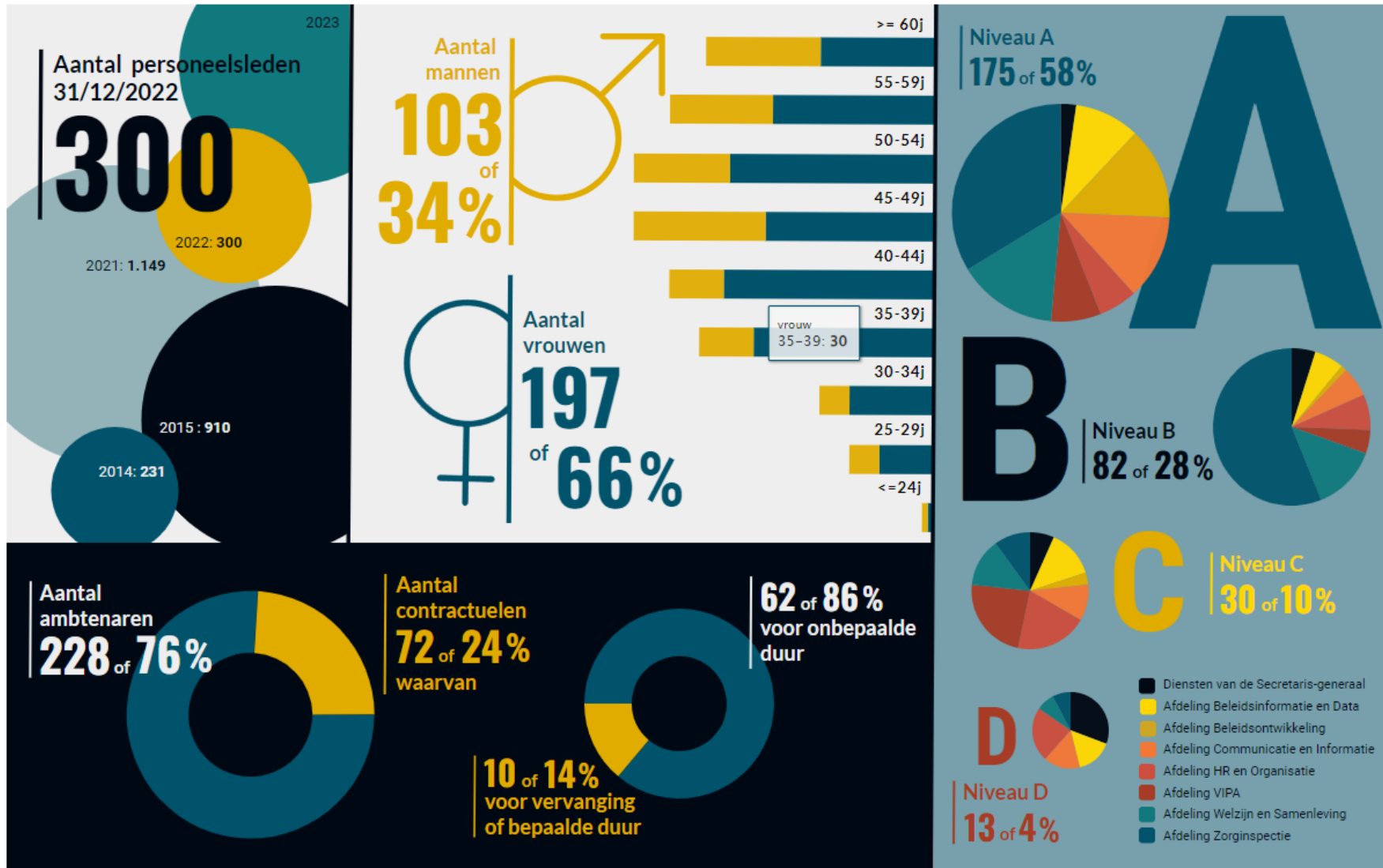
In het **Departement WVG, 26 klachten eerste lijn** in 2022

	klachten eerste lijn
Zorginspectie	19 (t.o.v. 6 in 2021 en 18 in 2020)
Andere Departement WVG	7
Totaal	26

Het grootste deel van de klachten eerste lijn was voor Zorginspectie. De ontvangen klachten zijn vaak naar aanleiding van een klachtinspectie in een voorziening.

Opvallend is dat in tegenstelling tot vorige jaren de klachtindiener niet steeds de voorziening of geïnspecteerde is. Het merendeel van de klachtindieners in 2022 waren burgers, patiënten, cliënten, ...

Personeel Departement WVG



Totaal personeelsaantal

Aantal personeelsleden op 31/12/2022: **300**

Evolutie aantal personeelsleden Departement WVG

	aantal personeelsleden
2014	231
2015	910
2021	1.149
2022	300
2023	...

Personeelsaantal naar geslacht en leeftijd

Aantal mannen op 31/12/2022: **103** of **34%**

Aantal vrouwen op 31/12/2022: **197** of **66%**

Personeelsaantal Departement WVG naar leeftijdsklasse en geslacht op 31/12/2022

	Vrouw	Man	Totaal
Leeftijdsklasse			
<=24	1	1	2
25-29	9	5	14
30-34	14	5	19
35-39	30	9	39
40-44	35	9	44
45-49	28	22	50
50-54	34	16	50
55-59	27	17	44
>=60	19	19	38
Totaal	197	103	300

Personeelsaantal naar niveau en afdeling

Personeelsaantal Departement WVG naar niveau op 31/12/2022

	aantal	%
Niveau		
A	175	58%
B	82	27%
C	30	10%
D	13	4%
Totaal	300	100%

Personeelsaantal Departement WVG naar niveau en afdeling op 31/12/2022

	A	B	C	D	Totaal
Afdeling					
Diensten van de Secretaris-generaal	4	4	2	4	14
Afdeling Beleidsinformatie en Data	17	5	4	2	28
Afdeling Beleidsontwikkeling	24	1	1	0	26
Afdeling Communicatie en Informatie	22	5	3	2	32
Afdeling HR en Organisatie	10	6	6	3	25
Afdeling VIPA	13	4	7	0	24
Afdeling Welzijn en Samenleving	26	11	4	1	42
Afdeling Zorginspectie	59	46	3	1	109
Totaal	175	82	30	13	300

Personeelsaantal naar statuut en contractduur

Personeelsaantal Departement WVG naar statuut en contractduur op 31/12/2022

	aantal	%
Statuut/contractduur		
Ambtenaar	228	76%
Contractueel	72	24%
Onbepaalde duur	62	86%
Vervanging/bepaalde duur	10	14%

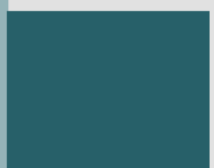
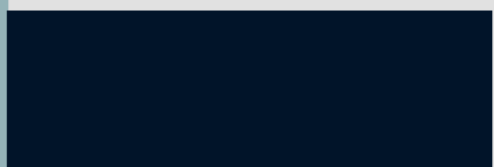
Financiële cijfers Departement WVG

Budget 2022
Departement WVG

1.173 miljoen
euro

of **8%**
van budget
Beleidsdomein WVG

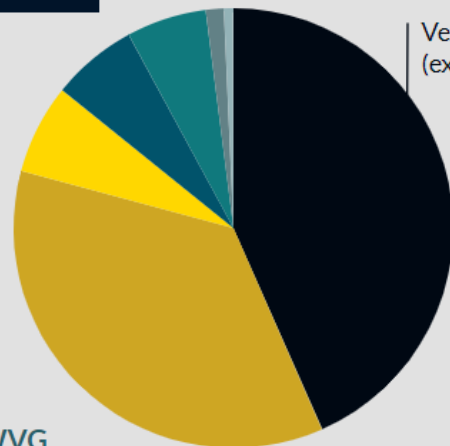
in 2021
1.398 miljoen
euro
in 2020
1.259 miljoen
euro



Budget
Departement WVG
(excl. VIPA)
347 miljoen
euro of **30%**
van budget Departement WVG

Budget VIPA

826 miljoen
euro of **70%** van budget
Departement WVG



Verdeling budget Departement WVG
(excl. VIPA)

- Welzijnswerk - 43,4%
- Vlaams Intersectoraal Akkoord - 35,8%
- Lonen - 6,6%
- Beleidsondersteuning - 6,3%
- Armoedebeleid - 5,9%
- Werking - 1,3%
- Zorginfrastructuur (excl. VIPA) - 0,7%
- Jeugdhulp - 0,02%

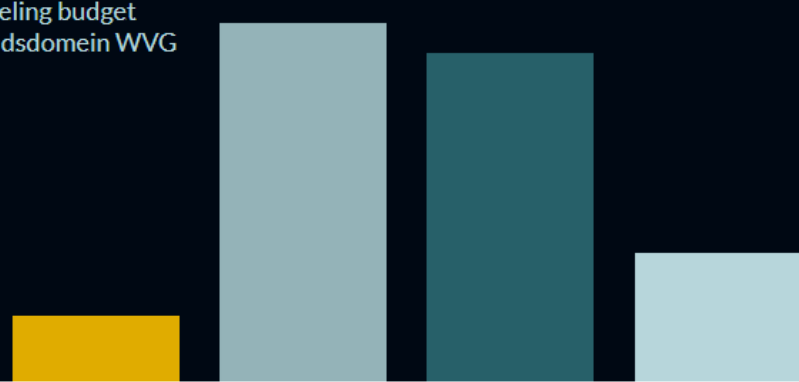
Budget 2022
Beleidsdomein WVG

15.020 miljoen
euro

of **25%** van budget
Vlaamse overheid

in 2021
14.514 miljoen
euro
in 2020
13.570 miljoen
euro

Verdeling budget
Beleidsdomein WVG



- Departement - 7,8%
- Opgroeien - 40,0%
- Zorg en Gezondheid - 36,7%
- VAPH - 14,7%
- VUTG - 0,6%
- OPZ Rekem - 0,1%
- OPZ Geel - 0,1%

Departement WVG

Budget 2022, Departement WVG: **1.173 miljoen euro** of **8%** van budget Beleidsdomein WVG

Budget in 2021: 1.398 miljoen euro

Budget in 2020: 1.259 miljoen euro

Verdeling budget in 2022:

Budget VIPA: **826 miljoen euro** of **70%** van het totaal budget Departement WVG

Budget Departement WVG (excl. VIPA): **347 miljoen euro** of **30%** van het totaal budget Departement WVG.

Verdeling besteding budget Departement WVG (excl. VIPA) in 2022

	budget (in euro)	budget (%)
Welzijnswerk	150.698.230	43,4%
Vlaams Intersectoraal Akkoord	124.335.379	35,8%
Lonen	22.953.000	6,6%
Beleidsondersteuning	21.879.740	6,3%
Armoedebeleid	20.453.544	5,9%
Werking	4.574.000	1,3%
Zorginfrastructuur (excl. VIPA)	2.350.000	0,7%
Jeugdhulp	55.000	0,0%
Totaal	347.243.893	100,0%

Beleidsdomein WVG

Budget 2022, Beleidsdomein WVG: **15.020 miljoen euro** of **25%** van budget Vlaamse overheid

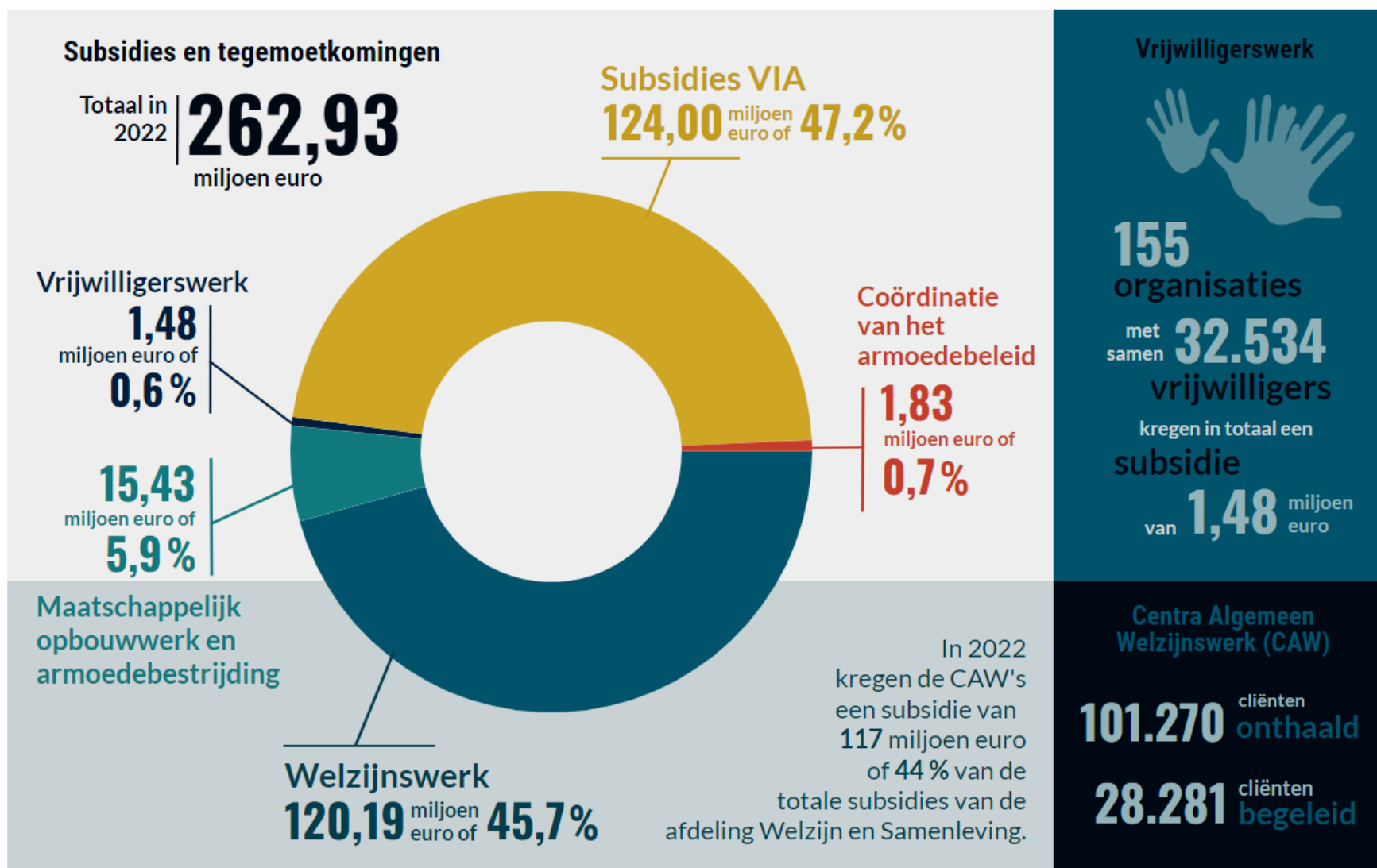
Budget in 2021: 14.514 miljoen euro

Budget in 2020: 13.570 miljoen euro

Verdeling besteding budget Beleidsdomein WVG in 2022

	budget (in euro)	budget (%)
Departement	1.172.981.272	7,8%
Opgroeien	6.005.580.316	40,0%
Zorg en Gezondheid	5.510.302.071	36,7%
VAPH	2.213.847.554	14,7%
VUTG	99.882.000	0,6%
OPZ Rekem	8.864.000	0,1%
OPZ Geel	8.755.000	0,1%
VASGAZ	25.000	0,0%
Totaal	15.020.237.213	100,0%

Cijfers subsidies welzijnswerk, CAW en vrijwilligerswerk



Subsidies welzijnswerk

Totaal in 2022 262,93 miljoen euro subsidies en tegemoetkomingen.

	in euro	in %
Subsidies en tegemoetkomingen		
Welzijnswerk	120.186.119	45,7%
Maatschappelijk opbouwwerk en armoedebestrijding	15.430.003	5,9%
Vrijwilligerswerk	1.480.999	0,6%
Subsidies VIA	124.001.621	47,2%
Coördinatie van het armoedebeleid	1.833.606	0,7%
Totaal	262.932.348	100,0%

Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW's)

Cliënten onthaald: 101.270

Cliënten begeleid: 28.281

In 2022 kregen de CAW's een subsidie van **117 miljoen euro** of **44%** van de totale subsidies van de afdeling Welzijn en Samenleving.

Vrijwilligerswerk

155 organisaties met **32.534** vrijwilligers kregen in totaal een subsidie van **1,48 miljoen euro**.

Arbeidsmatige activiteiten (AMA)

In 2022 werden

3.236
overeenkomsten

goedgekeurd voor

3.065
personen

ingediend door

143
voorzieningen
met een erkenning als AMA-
begeleider

Arbeidsmatige activiteiten

zijn vrijwillige, onbezoldigde bezigheden voor mensen met medische, mentale, psychische, psychiatrische en/of sociale problemen.

Beschut wonen

1.636 of **50%**

1

TOP 3

voorzieningen
met de meeste
overeenkomsten

OCMW
604 of **19%**

2

Voorzieningen
VAPH
477 of **15%**

3

Arbeidsmatige activiteiten zijn vrijwillige, onbezoldigde bezigheden voor mensen met medische, mentale, psychische, psychiatrische en/of sociale problemen. In 2022 werden **3.236 overeenkomsten** goedgekeurd voor **3.065 personen**, ingediend door **143 voorzieningen** met een erkenning als AMA-begeleider.

Top 3 voorzieningen met de meeste overeenkomsten:

1. Beschut wonen: 1.636 overeenkomsten of **50%**
2. OCMW: 604 overeenkomsten of **19%**
3. Voorzieningen VAPH: 477 overeenkomsten of **15%**

De Sociale Kaart

Op 12/10/2022 ging de vernieuwde Sociale Kaart online

De nieuwe Sociale Kaart bevat info over

50.273
zorgvoorzieningen
en zorgverstrekkers
in Vlaanderen en Brussel

(aantallen op 06/02/2023)



De sociale kaart biedt info over adres- en contactgegevens, werking, erkenningen, doelgroep, openingsuren, ...



Meest gezochte zoektermen

Kinderopvang, Palliatieve eenheid, Huisvesting, Psycholoog, Spoedopname, OCMW, Kind en Gezin, Thuisbegeleiding voor personen met autisme, Armoede, Autisme

In de top 10 van de meest gezochte locaties staan vooral Vlaamse centrumsteden.

Meest gezochte locaties

In de top 3 staan Antwerpen, Brussel, Gent

Op 12/10/2022 ging de vernieuwde Sociale Kaart online.

De nieuwe Sociale Kaart bevat info over 50.273 zorgvoorzieningen en zorgverstrekkers in Vlaanderen en Brussel (aantal op 06/02/2023).

De sociale kaart biedt info over adres- en contactgegevens, werking, erkenningen, doelgroep, openingsuren, ...

Aantal zorgaanbieders (voorzieningen + gezondheidszorgverstrekkers):

- Brussel: 2.800 resultaten
- Provincie Antwerpen: 11.366 resultaten
- Provincie Limburg: 7.688 resultaten
- Provincie Oost-Vlaanderen: 10.870 resultaten
- Provincie Vlaams-Brabant: 7.398 resultaten
- Provincie West-Vlaanderen: 10.151 resultaten

Meest gezochte zoektermen

Kinderopvang, Palliatieve eenheid, Huisvesting, Psycholoog, Spoedopname, OCMW, Kind en Gezin, Thuisbegeleiding voor personen met autisme, Armoede, Autisme

Meest gezochte locaties

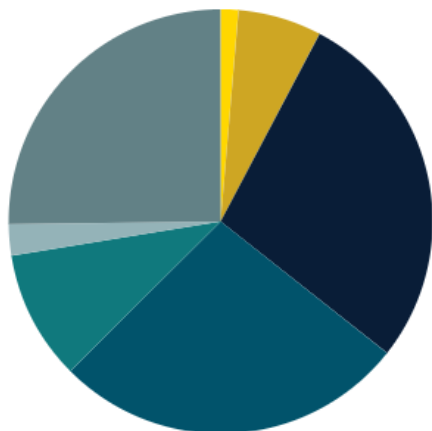
In de top 10 van de meest gezochte locaties staan vooral Vlaamse centrumsteden.

In de top 3 staan Antwerpen, Brussel, Gent

Cijfers Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA)

Klassieke infrastructuursubsidies

Klassiek: éénmalige aanrekening op de VIPA-kredieten van het volledige subsidiebedrag voor het bouwproject.



In 2022
36,1 miljoen euro

- Algemeen welzijnswerk - 1,3%
- Gezinnen met kinderen - 6,4%
- Jeugdhulp - 27,9%
- Personen met een handicap - 26,9%
- Preventieve en ambulante gezondheidszorg - 9,9%
- Psychiatrische verzorgingstehuizen - 2,4%
- Verzorgingsvoorzieningen - 0,0%
- Woonzorg - 25,2%

Forfaitaire infrastructuursubsidies

Forfaitair: jaarlijkse aanrekening op de VIPA-kredieten van een forfaitair bedrag zolang men aan de voorwaarden voldoet.

Personen met een handicap

In 2022
1,1 miljoen euro
Infrastructuurforfait

Ziekenhuizen

In 2022
13,3 miljoen euro
Strategisch forfait
129,4 miljoen euro
Instandhoudingsforfait
11,1 miljoen euro
Toestelfinanciering

Tussenkost energiecost 2022

In 2022
8,4 miljoen euro

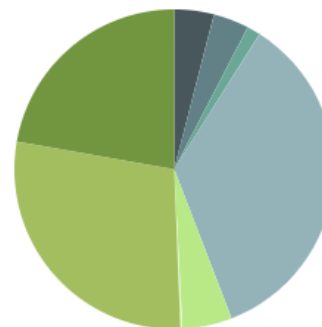
Deze subsidie is een tegemoetkoming voor de verhoogde energiekosten in 2022 voor alle residentiële en niet-residentiële voorzieningen uit de sectoren van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Energiescans en klimaatsubsidies

In 2022 trok VIPA 0,7 miljoen euro uit om energiescans uit te voeren in zorgvoorzieningen. Om de energiebesparende investeringen met een terugverdientijd van meer dan 5 jaar (het resultaat van de energiescans) uit te voeren, trok VIPA in 2022 10,8 miljoen euro uit en 1,7 miljoen euro extra door kostprijsverhogingen van investeringen uit voorgaande jaren.



In 2022
10,8 miljoen euro
klimaatsubsidies
In 2022
0,7 miljoen euro
subsidies energiescans



- Algemeen welzijnswerk - 4,0%
- Gezinnen met kinderen - 3,6%
- Jeugdhulp - 1,4%
- Personen met een handicap - 35,2%
- Preventieve en ambulante gezondheidszorg - 5,0%
- Revalidatievoorzieningen - 0,2%
- Verzorgingsvoorzieningen - 28,4%
- Woonzorg - 22,2%

Klassieke infrastructuursubsidies

Klassiek: éénmalige aanrekening op de VIPA-kredieten van het volledige subsidiebedrag voor het bouwproject.

In 2022, 36,1 miljoen euro klassieke infrastructuursubsidie.

klassieke infrastructuursubsidie	in euro	%
Algemeen welzijnswerk	486.461	1,3%
Gezinnen met kinderen	2.305.201	6,4%
Jeugdhulp	10.070.149	27,9%
Personen met een handicap	9.704.688	26,9%
Preventieve en ambulante gezondheidszorg	3.567.452	9,9%
Psychiatrische verzorgingstehuizen	857.220	2,4%
Verzorgingsvoorzieningen	0	0,0%
Woonzorg	9.093.604	25,2%
Totaal	36.084.775	100,0%

Forfaitaire infrastructuursubsidies

Personen met een handicap:

In 2022, **1,1 miljoen euro** infrastructuurforfait.

Ziekenhuizen:

In 2022, **13,3 miljoen euro** strategisch forfait, **129,4 miljoen euro** instandhoudingsforfait, **11,1 miljoen euro** toestelfinanciering.

Forfaitair: jaarlijkse aanrekening op de VIPA-kredieten van een forfaitair bedrag zolang men aan de voorwaarden voldoet.

Tussenkost energiekost 2022

In 2022, **8,4 miljoen euro**.

Deze subsidie is een tegemoetkoming voor de **verhoogde energiekosten in 2022** voor alle residentiële en niet-residentiële voorzieningen uit de sectoren van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Energiescans en klimaatsubsidies

In 2022 trok VIPA **0,7 miljoen euro** uit om **energiescans** uit te voeren in zorgvoorzieningen. Om de **energiebesparende investeringen** met een terugverdientijd van meer dan 5 jaar (het resultaat van de energiescans) uit te voeren, trok VIPA **10,8 miljoen euro** uit in 2022.

	in euro	%
klimaatsubsidie		
Algemeen welzijnswerk	433.777	4,0%
Gezinnen met kinderen	388.775	3,6%
Jeugdhulp	145.797	1,4%
Personen met een handicap	3.795.711	35,2%
Preventieve en ambulante gezondheidszorg	541.557	5,0%
Revalidatievoorzieningen	20400	0,2%
Verzorgingsvoorzieningen	3.062.795	28,4%
Woonzorg	2.396.454	22,2%
Totaal	10.785.266	100,0%

Het klimaatengagement van WVG

Het klimaatengagement van WVG

In 2017 ondertekenden het beleidsdomein WVG, acht koepelorganisaties in de zorg en het

Vlaams Energiebedrijf het klimaatengagement. Daarin engageren ze zich om energie te besparen, nieuwbouw bijna energieneutraal te maken en gratis energiescans aan te bieden aan zorgvoorzieningen.

Energiescans

14% van alle voorzieningen



en **80%** van alle ziekenhuizen kregen reeds een **energiescan**

Besparingsmaatregelen

17.032 besparingsmaatregelen werden berekend

Top 3
aantal berekende maatregelen

2
Isolatie

1
Warmte-koppeling en transport

3
Verlichting

Subsidies

Niet alle maatregelen komen in aanmerking: religieus, hernieuwbare energie, windmolens en WKK worden niet of slechts gedeeltelijk gesubsidieerd.

In 2022

10,8 miljoen euro

klimaatsubsidies

Sinds 2018 zijn er 966 subsidieaanvragen ingediend, en hebben 573 voorzieningen in totaal 53 miljoen euro subsidies gekregen. Dit is 52,5% van alle voorzieningen die al een scan kregen.

Investering en CO₂-besparing

Top 3 grootste bespaarders

1
Sensibilisering
2,86 ton/1000 euro

2
Koel- en vrieskasten

1,5 ton/1000 euro

CO₂-besparing per 1000 geïnvesteerde euro's (ton/1000 euro)

3
Regeltechnische verwarming

0,91 ton/1000 euro

Wat is de besparing van de uitgevoerde maatregelen tot nu toe?
(voor zover al geregistreerd door de sector)

In CO₂ uitstoot
18.077 ton/jaar

In energieverbruik
4.751.738 euro/jaar

In primair energieverbruik
111,73 GWu/jaar

© Jaarverslag Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2022

In 2017 ondertekenden het beleidsdomein WVG, acht koepelorganisaties in de zorg en het Vlaams Energiebedrijf het klimaatengagement. Daarin engageren ze zich om energie te besparen, nieuwbouw bijna energieneutraal te maken en gratis energiescans aan te bieden aan zorgvoorzieningen.

Energiescans

14% van alle voorzieningen en **80%** van alle ziekenhuizen kregen reeds een energiescan.

Besparingsmaatregelen

17.032 besparingsmaatregelen werden berekend.

Top 3 aantal berekende maatregelen:

1. Warmtekoppeling en transport
2. Isolatie
3. Verlichting

Subsidies

Niet alle maatregelen komen in aanmerking: relighting, hernieuwbare energie, windmolens en WKK worden niet of slechts gedeeltelijk gesubsidieerd.

In 2022 **10,8 miljoen euro** klimaatsubsidies.

Sinds 2018 zijn er **966 subsidieaanvragen** ingediend, en hebben 573 voorzieningen in totaal **53 miljoen euro** subsidies gekregen. Dit is 52,5% van alle voorzieningen die al een scan kregen.

Investing en CO2-besparing

Top 3 grootste bespaarders

	CO2-besparing per 1000 geïnvesteerde euro's (ton/1000 euro)
1. Sensibilisering	2,86 ton/1000 euro
2. Koel- en vrieskasten	1,5 ton/1000 euro
3. Regeltechnische verwarming	0,91 ton/1000 euro

(Alle maatregelen van 2018 tot 2022)

Wat is de besparing van de uitgevoerde maatregelen tot nu toe? (voor zover al geregistreerd door de sector)

In CO2 uitstoot: **18.077** ton/jaar

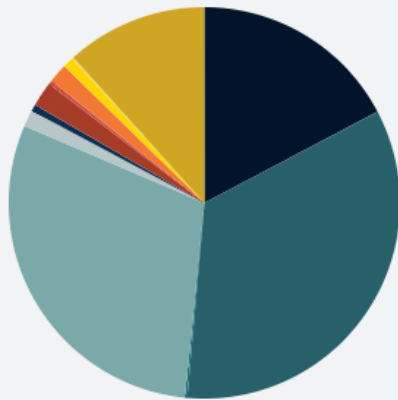
In energieverbruik: **4.751.738** euro/jaar

In primair energieverbruik: **111,73** GWu/jaar

Cijfers Zorginspectie

Inspecties

Aantal inspecties per toezichtsdomein



Totaal in 2022 | **3.497**

In 2021 waren er 2.586 inspecties en in 2020 waren er 2.573 inspecties.

- Gehandicaptenzorg - 17,3%
- Kinderopvang - 34,1%
- Preventieve gezinsondersteuning - 0,2%
- Residentiële ouderenzorg - 29,9%
- Thuiszorg - 1,3%
- Welzijn - 0,6%
- Voorzieningen voor jongerenwelzijn - 2,1%
- Ziekenhuizen - 0,3%
- Geestelijke gezondheidszorg - 1,6%
- Revalidatiecentra - 0,9%
- Adoptie - 0,1%
- Financiële inspecties - 11,7%

Passieve openbaarheid

Evolutie aantal ■ aanvragen ■ bezorgde verslagen

In 2022 was er een **sterke stijging** van het aantal aanvragen en bezorgde inspectieverslagen.

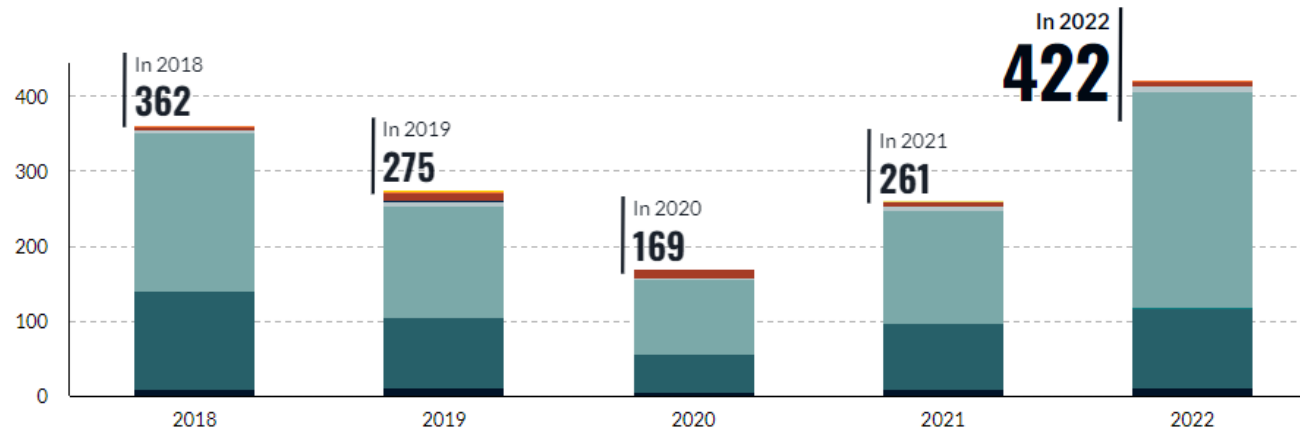
4.309 verslagen werden **aangevraagd**, vooral over kinderopvang (84%). **9.780** verslagen werden **bezorgd**, 6.483 van kinderopvang (66%) en 2.916 van de woonzorgcentra (30%).



Klachtinspecties

Evolutie aantal klachtinspecties per toezichtsdomein

- Gehandicaptenzorg
- Kinderopvang
- Preventieve gezinsondersteuning
- Residentiële ouderenzorg
- Thuiszorg
- Welzijn
- Voorzieningen voor jongerenwelzijn
- Ziekenhuizen
- Geestelijke gezondheidszorg
- Ziekenvervoer



Inspecties

Totaal **3.497 inspecties** in 2022. In 2021 waren er 2.586 inspecties en in 2020 waren er 2.573 inspecties.

Aantal inspecties per toezichtsdomein in 2022

	aantal inspecties	aantal inspecties (%)
Gehandicaptenzorg	605	17,3%
Kinderopvang	1.193	34,1%
Preventieve gezinsondersteuning	6	0,2%
Residentiële ouderenzorg	1.044	29,9%
Thuiszorg	47	1,3%
Welzijn	20	0,6%
Voorzieningen voor jongerenwelzijn	72	2,1%
Ziekenhuizen	11	0,3%
Geestelijke gezondheidszorg	56	1,6%
Revalidatiecentra	31	0,9%
Adoptie	4	0,1%
Financiële inspecties	408	11,7%
Totaal	3.497	100,0%

Klachtinspecties

Evolutie aantal klachtinspecties per toezichtsdomein (2018 – 2022)

	2018	2019	2020	2021	2022
Gehandicaptenzorg	9	12	6	10	11
Kinderopvang	131	93	50	87	107

Evolutie aantal klachtinspecties per toezichtsdomein (2018 – 2022)

	2018	2019	2020	2021	2022
Preventieve gezinsondersteuning	1	0	0	1	2
Residentiële ouderenzorg	210	149	100	150	286
Thuiszorg	5	6	3	5	8
Welzijn	0	2	0	0	0
Voorzieningen voor jongerenwelzijn	4	10	10	7	6
Ziekenhuizen	1	2	0	0	1
Geestelijke gezondheidszorg	1	1	0	0	1
Ziekenvervoer	0	0	0	1	0
Totaal	362	275	169	261	422

Passieve openbaarheid

Evolutie aantal aanvragen en bezorgde verslagen (2018 – 2022)

	aanvragen	bezorgde verslagen
2018	681	1.393
2019	763	2.364
2020	622	1.666
2021	503	1.277
2022	4.309	9.756

In 2022 was er een **sterke stijging** van het aantal aanvragen en bezorgde inspectieverslagen. **4.309** verslagen werden **aangevraagd**, vooral over kinderopvang (84%). **9.756** verslagen werden **bezorgd**, 6.643 van kinderopvang (68%) en 2.916 van de woonzorgcentra (30%).

Hulplijn 1712



10 JAAR SAMEN TEGEN GEWELD

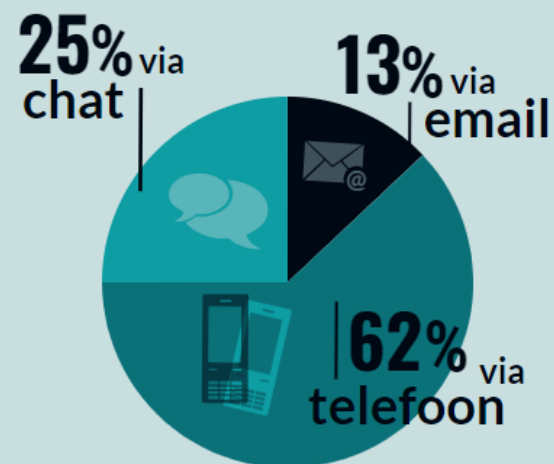
In 2022
9.045
oproepen

+ 6% t.o.v. 2021
+ 12% t.o.v. 2020

over
12.044
mogelijke slachtoffers

Dit is het
hoogst aantal
oproepen sinds
de oprichting.

3,5x meer
oproepen dan
in 2012.



In 2022 gebeurt bijna één op de vier gesprekken via chat. In 2020 was dit nog één op de 10 gesprekken.

Van de slachtoffers zijn

55% slachtoffer van
kindermishandeling

16% slachtoffer van
partnergeweld

9% slachtoffer van geweld
tussen volwassenen

Bij **85%** van de (mogelijke) slachtoffers bij wie de context van geweld bekend is, komt het **geweld in de familie** voor. Bij meer dan driekwart van de (mogelijke) slachtoffers komt het geweld in het gezin voor.

Bij **15%** van de oproepen gaat het over **geweld buiten de familiale context** zoals geweld in de openbare ruimte, op school, in de sportclub of op andere plaatsen.

59% van de slachtoffers zijn
minderjarig

37% van de contactnemers is
zelf slachtoffer
en **18%** is (stief)ouder van het slachtoffer

75% van de contactnemers van wie het
geslacht bekend is, is **vrouw**

70% kiest voor **anonimiteit**
1712 is een anonieme hulplijn.

1712, 10 jaar samen tegen geweld.

In 2022 **9.045 oproepen** (+6% t.o.v. 2021 en +12% t.o.v. 2020). Dit is het hoogst aantal oproepen sinds de oprichting, 3,5x meer oproepen dan in 2012. Over **12.044 mogelijke slachtoffers**.

62% van de oproepen via telefoon, 25% via chat en 13% via email. In 2022 gebeurt bijna **één op de vier** gesprekken **via chat**. In 2020 was dit nog één op de 10 gesprekken.

Van de slachtoffers zijn 55% slachtoffer van kindermishandeling, 16% slachtoffer van partnergeweld en 9% slachtoffer van geweld tussen volwassenen.

Bij **85 %** van de (mogelijke) slachtoffers bij wie de context van geweld bekend is, komt het **geweld in de familie** voor. Bij meer dan driekwart van de (mogelijke) slachtoffers komt het geweld in het gezin voor. Bij **15%** van de oproepen gaat het over **geweld buiten de familiale context** zoals geweld in de openbare ruimte, op school, in de sportclub of op andere plaatsen.

Meer dan 59% van de slachtoffers zijn minderjarig.

37% van de contactnemers is zelf slachtoffer en 18% is (stief)ouder van het slachtoffer.

75% van de contactnemers van wie het geslacht bekend is, is vrouw.

70% kiest voor anonimiteit, 1712 is een anonieme hulplijn.

Hulplijn Stop it Now!

Stop it Now!

voor mensen die zich zorgen maken over hun seksuele gevoelens of gedrag naar minderjarigen en hun naasten

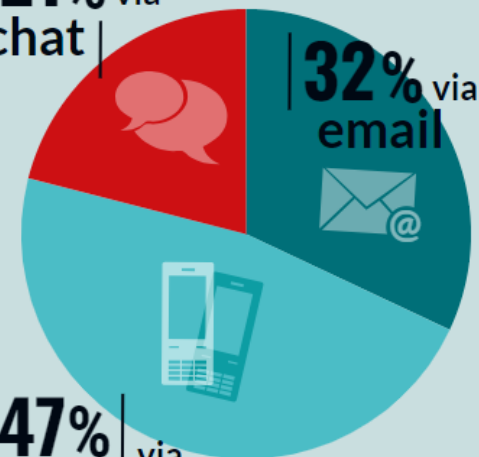
In totaal sinds lancering (mei 2017)

2.269
contacten

In 2022

356 contacten
410 in 2021
461 in 2020

21% via chat



47% via telefoon

In 2022 is

52% bezorgd over zichzelf

22% bezorgd over een naaste

9% bezorgd als professional

In totaal sinds lancering

327 doorverwijzingen naar langdurige hulpverlening, of **14%** van het **totaal aantal contacten**. Daarvan meldde 80 % zich aan bij een gespecialiseerd **behandelcentrum**

In totaal sinds lancering **147.248** website bezoekers

In 2022

31.876 website bezoekers

34.134 website bezoekers in 2021 en 29.526 in 2020

Stop it Now, voor mensen die zich zorgen maken over hun seksuele gevoelens of gedrag naar minderjarigen en hun naasten.
In totaal sinds lancering (mei 2017), **2.269 contacten**. In 2022 **356 contacten** (410 in 2021 en 461 in 2020).

In 2022 zijn er 356 contacten, waarvan:

- 47% via telefoon
- 32% via email
- 21% via chat

In 2022 is 52% bezorgd over zichzelf, 22% is bezorgd over een naaste en 9% is bezorgd als professional.

In totaal sinds lancering **327 doorverwijzingen** naar langdurige hulpverlening, dat is **14%** van het totaal aantal contacten. Daarvan meldde 80% zich aan bij een gespecialiseerd behandelcentrum.

In totaal sinds lancering **147.248 websitebezoekers**. In 2022 **31.876 websitebezoekers** (t.o.v. 34.134 websitebezoekers in 2021 en 29.526 in 2020).

Tele-Onthaal

Tele-Onthaal



Een anonieme hulplijn voor iedereen die nood heeft aan een helpend gesprek.

In 2022

128.790
oproepen

-6,4% oproepen
t.o.v. 2021 en
+6,6% oproepen
t.o.v. 2019

en

98.960
gesprekken

-5,5% gesprekken
t.o.v. 2021 en
+9,0% gesprekken
t.o.v. 2019

Gemiddeld

353
oproepen

en
271

gesprekken
per dag

Anoniem

Dag en nacht

Kleine en grote zorgen

Bellen en chatten

Vrijwilliger luistert

110.247 | 2021: -6,9%
2019: +5,0%
oproepen en

83.022 | 2021: -5,8%
2019: +5,1%
gesprekken

86% via
telefoon

18.543 | 2021: -3,7%
2019: +17,3%
oproepen en

15.938 | 2021: -3,7%
2019: +34,5%
gesprekken

14% via
chat

In 2022

171.815
websitebezoekers

-2.248 of -1,3% t.o.v. 2021
+77.307 of +81,7% t.o.v. 2019

Een anonieme hulplijn voor iedereen die nood heeft aan een helpend gesprek.

In 2022 **128.790 oproepen** (-6,4% oproepen t.o.v. 2021 en +6,6% oproepen t.o.v. 2020) en **98.960 gesprekken** (-5,5% gesprekken t.o.v. 2021 en +9,0% gesprekken t.o.v. 2020).

Gemiddeld **353 oproepen** per dag en **271 gesprekken** per dag. Anoniem, Dag en nacht, Kleine en grote zorgen, Bellen en chatten, Vrijwilliger luistert.

110.247 oproepen (-6,9% t.o.v. 2021 en +4,9% t.o.v. 2019) en 83.022 gesprekken (-5,8% t.o.v. 2021 en +5,1% t.o.v. 2019) of **86% via telefoon**.

18.543 oproepen (-3,7% t.o.v. 2021 en +17,3% t.o.v. 2019) en 15.938 gesprekken (-3,7% t.o.v. 2021 en +34,6% t.o.v. 2019) of **14% via chat**.

In 2022 **171.815 websitebezoekers** (-2.248 of -1,3% t.o.v. 2021 en +77,307 of + 81,7% t.o.v. 2019).

